

Klagenemnda for stedsnavnsaker
Språkrådet
Postboks 1573 Vika

0118 OSLO

Deres ref.:	Vår ref.:	Dato:
	Sak/dok.: 11/02180-182	24.11.2023
	Ark.: 326.12	

Vedtak og oversending til klagenemnda – klagesak 2021/397–469 – Fåråstad og Mannstad mfl. – Gausdal kommune

Statens kartverk har i dag besluttet å opprettholde tidligere vedtak om skrivemåten av følgende stedsnavn samt avledede stedsnavn i Gausdal kommune og i tilgrensende kommuner:

- **Bergom** (bruk 43/9, 66/4, 226/3 og 226/10)
- **Erlandhusom** (hovednavn) / **Husom** (undernavn) (bruk 106/3)
- **Espa** (elv (i Nord-Fron kommune og Sør-Fron kommune)) – **Espe-** i avledede stedsnavn
- **Fåråstad** (gard 163)
- **Kjennlia** (gard 28)
- **Krokhornpipa** (myr)
- **Kyrkjerud** (gard 21)
- **Mannstad** (gard 129)
- **Rauda** (bekk) – **Raud-** i avledede navn
- **Roppa** (elv) – **Ropp-** i avledede navn
- **Skjellbreida** (hovednavn) / **Skjellbreidsfjellet** (undernavn) (fjell i Gausdal kommune og Lillehammer kommune) – **Skjellbreids-** i avledede navn
- **Skjellbreida** (seter/støl i Gausdal nær grensa mot Nord-Aurdal og Nordre Land) – **Skjellbreids-** i avledede navn
- **Skrivlia** (hovednavn) / **Midtlia** (undernavn) (gard 211)
- **Surnflot** (gard 74)
- **Svensrud** (gard 37)

Kartverket gjør nytt vedtak for følgende stedsnavn i Gausdal kommune:

- **Løype** (bruk 210/8)
- **Garstad** (bruk 154/7)
- **Hemtjønnnet** (tjern)

Vedtaket er gjort med hjemmel i § 7 tredje ledd i lov om stadnamn.

Alle navn som omfattes av saken framgår av den vedlagte navnelista. Der det er både et hovednavn og et undernavn, er det hovednavnet som vil vises i kartet, og for ev. bruksnavn er det også hovednavnet som vil vises i matrikkelen.

www.kartverket.no

Bakgrunn

I forbindelse med adressering og skilting i Gausdal kommune tok både Språkrådet, Kartverket og Gausdal kommune opp navnesak i 2017 for forskjellige navn der det var behov for avklaring av skrivemåten. Kartverket gjorde 22.04.2021 vedtak i saken, og noen av de vedtatte skrivemåtene ble påklagd. Kartverket sendte saken ut på ny høring til kommunen 28.09.2021, og Språkrådet gav ny tilråding 27.09.2023.

For navn der Kartverket opprettholder opprinnelig vedtak, går saken med dette til Klagenemnda for stedsnavnsaker for endelig avgjørelse. **For navn der Kartverket gjør nytt vedtak, skal Gausdal kommune kunngjøre det nye vedtaket lokalt, og det blir ny adgang til å klage.** Se mer informasjon nederst.

Rettslig grunnlag

Når skrivemåten av et stedsnavn skal fastsettes for offentlig bruk, er hovedregelen at det skal tas utgangspunkt i den nedarvede, lokale uttalen av navnet. Skrivemåten skal følge gjeldende rettskrivingsprinsipper i norsk, jf. § 4 første ledd i loven. Skrivemåten skal være praktisk og ikke skygge for meningsinnholdet i navnet, jf. § 1 første ledd. I *utfyllende regler om skrivemåten av norske stadnamn* er det mer detaljerte bestemmelser om hvordan stedsnavn skal normeres.

I tillegg må det tas hensyn til normeringspraksisen i området og skrifttradisjonen for navnet saken gjelder, og hva som er registrert i Sentralt stedsnavnregister (SSR) fra før. Lokale ønsker fra dem som har uttalerett, skal også spille inn. Det skal legges særlig vekt på ønsket til eieren når saken gjelder bruksnavn, og skrivemåten som eieren ønsker, ligger innenfor regelverket.

Skrivemåten av slektsnavn skal ikke påvirke skrivemåten av stedsnavn. Vedtak som gjelder skrivemåten av stedsnavn, får heller ikke følger for skrivemåten av slektsnavn.

Bergom/Bergum (bruk 43/9, 66/4, 75/11, 226/3 og 226/10) – Bergoms- i avledede stedsnavn

Uttale

Bruk 43/9: /bɛ`rgom/, jf. herredsregisteret (1977).

Bruk 66/4: Grunneier Morten Torgersen oppgir uttalen Bergom.

Bruk 75/11: /bɛr`gomsɛŋə/, jf. herredsregisteret (1952).

Bruk 226/3: /bɛ`rgom/, jf. herredsregisteret (1976).

Skrifttradisjon

Bruk 43/9: *Bergum II* i 1950-matrikkelen og i dagens matrikkel, *Bergom* i Norge 1:50 000 fra 1971, 1990, 1995, 2004 og 2011, *Bergum* i økonomisk kartverk fra 1976.

Bruk 66/4: *Bergum* i 1950-matrikkelen og i dagens matrikkel, *Bergom* i Norge 1:50 000 fra 1952, 1971, 1990, 1995, 2004 og 2011, *Bergum* i økonomisk kartverk fra 1976 og i bokverket Norske gardsbruk fra 1953 og 1996.

Bruk 75/11: *Bergumsenget* i 1950-matrikkelen, i dagens matrikkel og i økonomisk kartverk fra 1976, *Bergomsenget* i bokverket Norske gardsbruk fra 1953 og 1996.

Bruk 226/3: *Bergum* i 1950-matrikkelen og i dagens matrikkel, *Bergom* i Norge 1:50 000 fra 1971, 1990, 1995, 2004 og 2011, *Bergum* i økonomisk kartverk fra 1976.

Klager og hørings svar

Gausdal skriver følgende i sin klage på vedtaket om *Bergom*: «Gausdal kommune ønsker skrivemåten *Bergum* fordi denne skrivemåten er brukt i økonomisk kartverk siden 1970-tallet. I Norske gardsbruk 1953 og 1995 er det brukt *Bergum/Bergum*. Etternavnet skrives *Bergum*.»

Tilråding

I tilrådinga i denne klagesaken skriver Språkrådet følgende:

«Vår tilråding (02.11.2017) for dette og de neste navnene var «Reglene i stedsnavnloven (kommentarer til forskriften, punkt 1. b) iv) sier at 'Dativ fleirtal får endinga -o, -om eller -um etter dialektuttalen'. Vi tilrår derfor skrivemåten *Bergom*».

Kartverkets vedtak fra 22.04.2021 var *Bergom*, og de skrev blant annet «Punktet Språkrådet viser til, er i dag videreført i pkt. 5 i de utfyllende reglene om normering, der det står følgende: 'Namn som opphavleg var dativformer, bør halde på dativendinga. Det gjeld først og fremst dativ fleirtal, som kan få endinga -o, -om eller -um i samsvar med dialektuttalen'».

Vi kan ikke se at det har kommet nye opplysninger i saken som gir grunn til å endre vår tilråding. At skrivemåten *Bergum* har vært brukt i skrift var kjent for både Språkrådet og Kartverket da saken ble behandlet, men vi mener fortsatt at uttalen av navnet bør veie tyngst, og står ved vår tidligere tilråding om skrivemåten **Bergom**.»

Vurdering

Kartverket gjorde følgende vurdering ved første behandling av denne saken:

«Språkrådet viser til punkt 1. b) iv) i kommentarene til forskriften, som fastsetter at «Dativ fleirtal får endinga -o, -om eller -um etter dialektuttalen», og tilrår Bergom.

[...] Punktet Språkrådet viser til, er i dag videreført i pkt. 5 i de utfyllende reglene om normering, der det står følgende: "Namn som opphavleg var dativformer, bør halde på dativendinga. Det gjeld først og fremst dativ fleirtal, som kan få endinga -o, -om eller -um i samsvar med dialektuttalen. Døme: Geilo, Haugom, Sveum." Den lokale uttalen er med /-om/, og skrivemåten Bergom er godt innarbeidet i offentlig bruk. Det foreligger dermed ingen tungtveiende grunner til at navnet bør skrives Bergum med u. Bergom fastsettes som skrivemåte i samsvar med § 4 i lov om stadnamn og pkt. 5 i de utfyllende reglene.[...]»

Som Språkrådet skriver, var bruken av *Bergum* i økonomisk kartverk og i bokverket Norske gardsbruk kjent ved den første behandlinga av denne saken. I Norske gardsbruk er det kun navnet på bruk 66/4 og 75/11 som står oppført. Bruksnavnet på 66/4 er der skrevet *Bergum*, mens navnet på 75/11 er skrevet *Bergomsenget*, og denne kilden kan dermed like gjerne tas til inntekt for en skrivemåte -om som -um. Kommunen har rett i at *Bergum*- er brukt i økonomisk kartverk, men for tre av de fire navna i saken er det totalt sett *Bergom* som har sterkeste skrifttradisjon i kart. Kommunen peker på at *Bergum* er brukt som skrivemåte av slektsnavnet, men som det står under rettslig grunnlag ovenfor, skal skrivemåten av slektsnavn ikke påvirke skrivemåten av stedsnavn. Slektsnavn regnes som en privatsak, mens stedsnavn er å regne som felles, språklige kulturminner. I den første høringa for denne saken kom grunneieren på bruk 66/4 med ønske om *Bergom* som skrivemåte, og han viste til at alle sier *Bergom* når de skal uttale navnet. Når kommunen og en grunneier her har ulikt syn på skrivemåten, veier grunneierens ønske tyngst, jf. § 3 andre ledd i forskrift om stadnamn: «For namn på bruk skal det leggjast særleg vekt på kva slags skrivemåte eigaren ønskjer.»

Kartverket fastholder vedtaket om **Bergom** og **Bergomsenget** i samsvar med Språkrådets tilråding, jf. § 4 i lov om stadnamn.

Erlandhusom/ (hovednavn) / Husom (undernavn) (bruk 106/3)

Uttale

Uttale: /æ`ljannshus/, jf. herredsregisteret (1945). Språkrådet har fått opplyst uttalen /ellanhusan/, /i ellanhusom/ (dativ) av Harald Ove Foss, som mener at et personnavn *Erland* ligger til grunn for forleddet i navnet.

Skriftradisjon

Erlandhusan i dagens matrikkel, *Erlandshus* i Norge 1:50 000 fra 1952, *Erlandhusum* i Norge 1:50 000 fra 1975, 1996 og 2007, *Ellanhusan* i økonomisk kartverk fra 1977. I lokallitteraturen er i stor grad *Erlandhusom* og *Ellandhusom* brukt som skrivemåter, f.eks. *Erlandhusom* i boka Knut Rasmusson Nordgarden eller Visknut (1898), og *Erlandhusom/Erlandshusom* i boka Gausdal bygdehistorie 3 (1990). Det avledede seternavnet er skrevet *Husomsæterlykkja* i økonomisk kartverk fra 1977.

Klager og hørings svar

Gausdal skriver følgende i sin klage på vedtaket om *Erlandhusom*: «Gausdal kommune ønsker skrivemåten *Ellandshusan* fordi dette stemmer best med dagligtale og er brukt i økonomisk kartverk siden 1970-tallet. I Norske gardsbruk 1995 er det brukt *Erlandshusan*.»

Tilråding

I tilrådinga i denne klagesaken skriver Språkrådet følgende:

«Vår tilråding 02.11.2017 var *Ellandshusan* i samsvar med uttalen, med følgende presisering i brev til Kartverket 22.11.2017: «Tilrådinga *Ellandshusan* bygger på uttalen (/æ`ljannns-/) og er i tråd med ønsket frå kommunen om endinga *-husan*. Kommentar frå Botolv Helleland: Eg har no fått opplyst uttalen /ellanhusan/, /i ellanhusom/ av Foss. Han meiner at eit personnamn *Erland* ligg til grunn (opphavspersonen er ikkje kjend, og namnet går nokså langt attende). Ein heilt dialektnær skrivemåte ville vera *Ellanhusan* (slik Foss føretrekkjer), men sidan namnet er identifisert med *Erland*, og dette er eit av dei oppførte namna i lista, kan me tilrå *Erlandhusan*». Kartverket vedtok *Erlandhusom* som hovednavn og *Husom* som undernavn, og skrev blant annet «Grunneieren ønsker fravær av fuge-s og dativsformen av navnet, og vi lar det bli avgjørende i saken».

Siden det er så mange motstridende opplysninger og ønsker her, mener vi at eiers ønske bør bli avgjørende i saken, men da med dativending *-om*, ikke *-um*.

Tilråding: Erlandhusom og Husom

Vurdering

Kartverket gjorde følgende vurdering ved første behandling av denne saken:

«Det synes litt uklart om det skal være fuge-s eller ikke i dette navnet, og både uttaleopplysningene og skriftformene kan tyde på at begge deler er i bruk. I tillegg veksler bruken mellom nominativ /-an/ og dativ /-om/. Grunneieren ønsker fravær av fuge-s og dativsformen av navnet, og vi lar det bli avgjørende i saken. Men ettersom uttalen er /-om/, bør navnet imidlertid få skrivemåten *Erlandhusom*, og ikke *Erlandhusum*, jf. pkt. 5 i de utfyllende reglene, der det står at dativ flertall "kan få endinga -o, -om eller -um i samsvar med dialektuttalen." I gammelnorsk antar man også at uttalen av *-um* var /óm/, og skrivemåten *-om* er vanlig i Gausdal og ellers i Norge for gammelnorsk *-um*. Skrivemåten *Erlandhusom* ivaretar derfor språkhistorien til navnet godt i vår tid. I tillegg er denne skrivemåten mye brukt fra før i lokallitteraturen, f.eks. i historiene om *Vis-Knut*. I boka *Gjenklang fra bratte lier og slake kjøler* (2008) står det om setra *Husomseterlykkja*, og der opplyses det at bruksnavnet blir forkortet til *Husom* i dagligtale, og denne kortformen ligger til grunn for stølsnavnet.

Erlandhusom fastsettes som skrivemåte av hovednavnet i samsvar med § 4 i lov om stadnamn og pkt. 5 i de utfyllende reglene. *Husom* fastsettes som undernavn, jf. bruken av kortformen i dagligtale og i seternavnet.»

Som det framgår her, tok Kartverket høyde for talemålsvariasjonen lokalt i det opprinnelige vedtaket, og la avgjørende vekt på grunneierens ønske om endelse i dativ og uten -s- som sammensetningsfuge. I og med at Harald Ove Foss opplyser /ellanhusan/ og /i ellanhusom/ som uttaleformer, kan vi legge til grunn at *Erlandhusom* også stemmer rimelig bra med dagligtalen lokalt, iallfall hos deler av lokalbefolkningen. Kommunen skriver i sin klage at *Ellandshusan* er brukt i økonomisk kartverk siden 1970-tallet, men etter det vi kan se, er det *Ellanhusan* uten d og fuge-s som har stått i økonomisk kartverk, og det argumentet faller dermed bort som moment i saken. Sammenhengen mellom bruksnavnet *Erlandhusom/Husom* og det avledede seternavnet *Husomseterlykkja* er også et moment som taler for bruk av dativsformen av navnet i dette tilfellet. Endelsen i dativ bør ha skrivemåten -om i samsvar med punkt 5 i de utfyllende reglene: «Namn som opphavleg var dativformer, bør halde på dativendinga. Det gjeld først og fremst dativ fleirtal, som kan få endinga -o, -om eller -um i samsvar med dialektuttalen.»

Kartverket fastholder vedtaket om *Erlandhusom* som skrivemåte av hovednavnet og *Husom* som skrivemåte av undernavnet på bruk 106/3 i samsvar med Språkrådets tilråding, jf. § 4 første ledd i lov om stadnamn og punkt 5 i de utfyllende reglene. Det avledede seternavnet beholder tilsvarende skrivemåten *Husomseterlykkja*, jf. § 4 tredje ledd i lov om stadnamn.

Espa, Espedalen (dal), Espedalslia/Essdalslia (li) og Espedalsliua/Essdalsliua (bygg for jordbruk, fiske og fangst)

Uttale

Espa: /æ`sspa/? i boka Norske Elvenavne (NE) (1904), /æ`sspa/ (1945) og /esp`a/ (1972) i herredsregisteret. I NE settes navnet i sammenheng med trenavnet *osp/asp*.

Espedalen: /ess`darn/ (1972) og /æ`ssdaLn/ (1945) i herredsregisteret, Norske Elvenavne har uttalen /æ`ssdaLen/.

Skriftradisjon

Espa: *Espa* i Norge 1:50 000 fra 1952, 1975, 1995, 1996 og 2007 samt i økonomisk kartverk (ØK) fra 1977.

Espedalen: *Espedalen* i Norge 1:50 000 fra 1975, 1996 og 2007.

Espedalslia og Espedalsliua: *Essdalslia* og *Essdalsliua* i økonomisk kartverk fra 1977.

Klager og høringsvar

Gausdal skriver følgende i sin klage på vedtaket om *Espedalslia* og *Espedalsliua*: «Gausdal kommune ønsker skrivemåten *Essdalslia* og *Essdalsliua* fordi dette stemmer best med dagligtale og er brukt i økonomisk kartverk. Navn fra økonomisk kartverk ble bestemt av en egen kartnemnd i kommunen på 1970-tallet. [...] Vi er for øvrig enig i at Espedal- Espedalen er riktig skrivemåte på alle de andre navn med Espedalen i seg.»

Sør-Fron kommune skriver i et høringsvar at de ikke har fått innspill lokalt i saken, men viser til deres tidligere behandling av saken, der de skriver følgende: «Sør-Fron kommune ynskjer ikkje å legge sterke føringar i skrivemåten av desse namna, men nemner likevel følgjande moment: Den lokale uttalen av dalen og vatnet er *Essdalen* og *Essdalsvatnet*, slik det står i innkome høyringsuttale. Skrivemåten *Espedalen* og *Espedalsvatnet* er godt innarbeidd, noko som talar for å behalde denne».

Nord-Fron kommune har ingen kommentarer, og ønsker å beholde navnene *Espa*, *Espefossen* og *Espeholet*. De har fått inn to høringsvar. Fron historielag har ingen kommentarer til de navnene som er foreslått brukt i Nord-Fron. Skåby Bygdautvalg har ingen innvendinger til navna som gjelder Nord-Fron: «Disse stedsnavnene er såpass innarbeidd over mange år, og som Risdal skriver så er *Espedalen* som skriveform, og *Essdalen* som taleform godt kjent lokalt. Det vil vel også skape forvirringer i turistnæringen/hyttenæringen dersom det ble endret fra dagens skrivemåte».

Tilråding

I tilrådinga i denne klagesaken skriver Språkrådet følgende:

«I denne navnegruppen (navn nummer 9-28 i skjemaet) er det bare navn nummer 27 og 28 som er påklaget. Spørsmålet blir derfor om alle navnene i gruppen bør skrives likt, om det er grunnlag for å gi navn nummer 27 og 28 en annen skrivemåte en de andre beslektede navnene, eller om hele navnegruppen skal vurderes på nytt.

I § 4 tredje ledd i stedsnavnloven står det «Når det same namnet er brukt om ulike namneobjekt på den same staden, skal den skrivemåten som er brukt for det namneobjektet namnet opphavleg vart brukt om, som hovudregel vere retningsgivande for skrivemåten for dei andre namneobjekta». Siden det er elvenavnet *Espe* som ligger til grunn, tilsier det skrivemåten *Espe-* i alle de avledede navnene. I denne saken kommer imidlertid denne regelen i konflikt med regelen i første ledd i samme paragraf, som sier at skrivemåten skal ta utgangspunkt i nedarvet lokal uttale. Gausdal kommunes ønske om skrivemåtene *Essdalslia* og *Essdalsliua* er begrunnet med uttalen av navnene. Kommunen har imidlertid ikke grunnlagt hvorfor de ønsker en uttalenær skrivemåte av akkurat disse to navnene, og ikke for de andre navnene med forleddet *Espedals-/Essdals-*.

Vi mener at det ikke er grunnlag for å tilrå skrivemåten *Essdals-* bare for navn nummer 27 og 28, men mener at disse bør skrives på samme måte som resten av navnene i gruppen. Vi mener også at det er uaktuelt å bruke skrivemåten *Essdalen/Essdals-* for alle navnene med dette forleddet, ettersom dette ikke er ønsket hverken av Gausdal, Nord-Fron eller Sør-Fron kommune. Vi står derfor ved våre tidligere tilrådinge for denne navnegruppen. For navn nummer 17-23 tilrår vi skrivemåte i to ord i samsvar med Kartverkets vedtak og begrunnelsen for dette (vår forrige tilråding var *Espedalsallmenningen*).

Tilråding: Espe»

Språkrådet tilrår i samsvar med dette *Espedalen, Espedalsvatnet, Espefossen, Espehalsen, Espeholet, Espelandet, Espedalen allmenning, Gamle Espedalsvegen, Espedalslia og Espedalsliua*.

Vurdering

Kartverket gjorde følgende vurderinger ved første behandling av denne saken:

Espe: «Skrivemåten Espe er uproblematisk. Navnet er tatt med i saken slik at alle Espe/Espe-navn kan vurderes samlet, jf. § 8 femte ledd i forskrift om stadnamn: "I saker der det same namnet blir brukt om ulike namneobjekt på den same staden, skal ein først fastsetje skrivemåten for det objektet namnet opphavleg vart brukt på. Vedtaksorganet må sjå til at alle funksjonane av namnet blir tekne opp i namnesaka." Espe fastsettes som skrivemåte i samsvar med § 4 i lov om stadnamn.»

Espedalen: «Skriftradisjonen for Espedalen synes å være sterk. Navnet er avledet av elvenavnet Espe. § 4 tredje ledd i lov om stadnamn fastsetter følgende: "Når det same namnet er brukt om ulike namneobjekt på den same staden, skal den skrivemåten som er brukt for [primærnamnet], som hovudregel vere retningsgivande for skrivemåten for dei andre namneobjekta." Uttalen har synkope (bortfall av trykklett staving), men det er ikke i tråd med gjeldende rettskrivingsprinsipper i norsk å la det reflekteres i skrivemåten, jf. § 4 første ledd i loven. Espedalen fastsettes som skrivemåte i samsvar med § 4 i lov om stadnamn.»

Espedalslia: «Dette navnet er i likhet med Espedalsvatnet og Gamle Espedalsvegen avledet av navnet Espedalen. Alle disse navna har synkope i uttalen, men det foreligger ikke noen særskilt grunn til at dette navnet skal skrives annerledes enn de andre Espedals-navna, jf. § 4 tredje ledd i lov om stadnamn. Espedalslia fastsettes som skrivemåte i samsvar med § 4 tredje ledd i lov om stadnamn.»

Argumentet fra kommunen om at skrivemåten *Essdal-* passer best med dagligtalen, gjelder i samme grad *Espedalen* og andre navn avledet av *Espedalen* som for *Espedalslia* og *Espedalsliua*. Trass i dette ønsker

Gausdal kommune *Espedal-* som skrivemåte for alle de andre navna, og *Essdal-* kun for *Essdalslia* og *Essdalsliua*. Det at skrivemåten *Essdals-* har vært brukt i økonomisk kartverk for akkurat disse to navna, er imidlertid for tynt grunnlag til å fravike § 4 tredje ledd i loven. Når det ikke er noen forskjell i uttalen av de ulike *Espedals-*navna, ville det vært uheldig å ha forskjellig normering av de samme navna. Vi viser her til det som står i punkt 1 siste ledd i de utfyllende reglene: «Viktige prinsipp i denne sammenhengen er konsekvens og einskap. Det vil seie at same ordet eller same målmerket som hovudregel blir skrive likt innanfor same dialektområdet/kommunen.»

Etterleddet i *Espedalsliua* er en jamningsform av ordet *løe* f. 'låve; høyhus', og skrivemåten *-liua* er i samsvar med punkt 3.2 i de utfyllende reglene: «I område med jamvektsformer kan rotvokalen og den trykklette vokalen i andrestavinga skrivast i samsvar med dialektuttalen».

Kartverket fastholder vedtaket om *Espa*, *Espedalen*, *Espedalslia* og *Espedalsliua* i samsvar med Språkrådets tilråding, jf. § 4 første ledd i lov om stadnamn og punkt 5 i de utfyllende reglene.

Fåråstad/Forrestad (gard 163)

Uttale

/få råsta/, jf. Norske Gaardnavne (NG), som fører opp *Farastadum* fra 1330 og 1419 som den eldste dokumenterte skrivemåten. I NG føres **Fararstaðir* opp som normert gammelnorsk form, der *Farar-* kan være genitiv av gno. *fōr* f. "som med nogen Grund kan formodes at være et ældre Navn paa Elven Frya".

Skriftradisjon

Forrestad i 1886-, 1904-, 1950-matrikkelen og i dagens matrikkel, *Faaraastad* i gradteigskart fra 1930, 1935, 1953, 1955 og 1960 og i Norge 1:50 000 (N50) fra 1952, *Fåråstad* i N50 fra 1967, 1990 og 1995, 2004 og 2011, *Forrestad* i økonomisk kartverk fra 1976. Seterlistene fra 1930-tallet har *Fåråstad* (og *Fåråstadsætera*).

Klager og høringssvar

Gausdal skriver følgende i sin klage på vedtaket om *Fåråstad*: «Gausdal kommune ønsker skrivemåten *Forrestad* fordi denne skrivemåten er brukt i økonomisk kartverk siden 1970-tallet. I Norske gardsbruk 1953 og 1995 er det brukt *Forrestad/Forrestad*. Etternavnet skrives *Forrestad*. [...] Den vedtatte skrivemåten virker fremmed.»

Tilråding

I tilrådinga i denne klagesaken skriver Språkrådet følgende:

«Vi kan ikke se at det har kommet nye opplysninger i klagesaken som gir grunn til å endre vår tilråding. At *Forrestad* er belagt i eldre kilder var kjent for både Språkrådet og Kartverket i forrige runde av saken. Vi står derfor ved vår forrige tilråding om skrivemåten **Fåråstad**.»

Vurdering

Kartverket gjorde følgende vurdering ved første behandling av denne saken:

«Skrivemåten *Fårå-* er en såkalt jamningsform, dvs. et dialekttrekk der endevokalen og rotvokalen i et ord har påvirket hverandre og blitt like etter prinsipper for vokalharmoni. Dette dialekttrekket foreligger i store deler av Østlandet og Trøndelag, og regnes som en regional samleform, slik at disse formene kan benyttes ved normering, jf. pkt. 3.2 i de utfyllende reglene: "I område med jamvektsformer kan rotvokalen og den trykklette vokalen i andrestavinga skrivast i samsvar med dialektuttalen (bråtan, hagan, stugu)." Like i nærheten av *Fåråstad* ligger bruket *Ovrehågån*, og skrivemåten *-hågån* er uttrykk for samme dialekttrekk. Jamvektsformer er ellers vanlige i stedsnavn i kommunen, f.eks. med former som *-flågån*, *-hågån*, *-stugua* og *-gutua*. Skrivemåten *Fårå-* vil slik sett harmonere best med normeringspraksisen ellers i kommunen for navn som har jamning i uttalen.

Fåråstad fastsettes som skrivemåte i samsvar med § 4 i lov om stadnamn og pkt. 3.2 i de utfyllende reglene.»

Vi viser til det vi har skrevet om forholdet mellom skrivemåten av slektsnavn og stedsnavn under rettslig grunnlag og i vurderinga av *Bergom/Bergum* ovenfor når det gjelder kommunens argument om at etternavnet skrives *Forrestad*. Bruken i Norske gardsbruk er noe inkonsekvent, ettersom dette gardsnavnet i Gausdal er skrevet *Forrestad*, mens det likelydende navnet i Ringebu er skrevet «*Fåråstad (Forrestad)*».

I jamveksord som består av vokalene a – a i første og andre staving, har det vært overgang til å – å i dialektene i Gudbrandsdalen fra gammelnorsk til moderne norsk, jf. f.eks. *haga* > *hågå*. Det samme fenomenet ser vi i forleddet i dette navnet. Gardsnavnet *Fåråstad* forekommer også i Ringebu, og der er *Farastadum* med a – a dokumentert fra 1330 og 1419. I punkt 3.2 i de utfyllende reglene åpnes det for bruk av enten rettskrivingsformen eller jamvektsformen i normeringa av stedsnavn: «I område med jamvektsformer kan rotvokalen og den trykklette vokalen i andrestavinga skrivast i samsvar med dialektuttalen (*bråtan, hagan, stugu*). Til dømes vil /hag:an/ og /ha:gan/ kunne skrivast *Hagen* (rettskrivingsform) eller *Hagan* (regional samleform).» Det er imidlertid ikke sikkert hvilket ord som ligger til grunn for forleddet i dette navnet. I Norske Gaardnavne står det at det kan formodes at forleddet inneholder et eldre navn *Før* på elva Frya, uten at det diskuteres nærmere hva *Før* ev. kommer av eller betyr. Vi har ikke noe tilsvarende ord i dag som kan representere «rettskrivingsform» av *Fårå-/Forre-*, og det finnes ikke noen skriftradisjon som kan rettferdiggjøre en «avdialektifisering» av navnet fra *Fåråstad* til **Farastad* eller **Farestad*. Skrivemåten *Forrestad* må nok forstås som en hybridform mellom den nedarvede, lokale uttalen og et forsøk på tilpasning til dansk-norske skriftkonvensjoner, der ev. fugevokal alltid er e. Skrivemåten *Forrestad* står imidlertid dårlig i samsvar både med det språklige opphavet og den nedarvede, lokale uttalen, og er derfor mindre egnet som offisiell skrivemåte ut fra regelverket for normering av stedsnavn. *Fåråstad* er derimot en skrivemåte som stemmer godt både med uttalen, regional normeringspraksis og de siste hundre års skriftradisjon i kart.

Kartverket fastholder vedtaket om *Fåråstad* i samsvar med Språkrådets tilråding, jf. § 4 første ledd i lov om stadnamn og punkt 3.2 i de utfyllende reglene.

Kjennlia/Kjernlia (gard 28)

Uttale

/kæ`nnliá/, jf. Norske Gaardnavne (NG), der navnet settes i sammenheng med ordet *tjørn* eller *tjern*. I herredsregisteret står /kçinnli:a/, i dativ /kçinnli:n/ som uttaleformer. Pr. tlf. bekrefter Per Ole Nygaard uttalen /kçinnli:a/.

Skriftradisjon

Kjennlien (gnr. 28) og *Kjernlien øvre* (bnr. 33/8) i i 1886-, 1904-, 1950-matrikkelen og i dagens matrikkel, *Tjørnlia* i Norge 1:50 000 (N50) fra 1952, 1971, 1990, 1995, 2004 og 2011, *Kjernlia, øvre* og *Kjernlia, nedre* i økonomisk kartverk fra 1976. I NG er *Kindlj* (1668) og *Kindlinn* (1723) ført opp som eldre skrivemåter. 1886- og 1904-matriklene har merknad om at navnet også skrives *Kindlien*.

Klager og høringssvar

Gausdal skriver følgende i sin klage på vedtaket om *Kjennlia*: «Gausdal kommune ønsker skrivemåten *Kjernlia* fordi dette stemmer best med dagligtale og er brukt i økonomisk kartverk siden 1970-tallet. I Norske gardsbruk 1953 og 1995 er det brukt *Kjernlia/Kjernlien*.»

Tilråding

I tilrådinga i denne klagesaken skriver Språkrådet følgende:

«Vår tilråding 02.11.2017 var *Tjennlia* (-nn- i samsvar med uttalen og *Tj-* i samsvar med rettskrivningen, jf. at Norske Gaardnavne forklarer forleddet som ordet *tjern*). Kartverket vedtok *Kjennlia*, og skriver blant annet at opphavet er usikkert (*tjern* eller *kinn*) – ‘Ut fra gjeldende rettskrivningsprinsipper i norsk er *Kjennlia* den uttalen som ligger nærmest opp til uttalen, og *Kjenn-* har skriftradisjon fra før i matriklene. Denne skrivemåten legger i minst grad føringer for opphavet til navnet, samtidig som den i størst grad ivaretar nedarvet, lokal uttale’.

Kommunen opplyser en annen uttale enn den Kartverket har lagt til grunn for vedtaket, men uttalen kommunen oppgir stemmer ikke med de eldre kildene og heller ikke med lokal informant i dag. Uttalen med /rn/ er antakelig skriftpåvirket. Vi tilrår derfor skrivemåten **Kjennlia** i samsvar med Kartverkets vedtak.»

Vurdering

Kartverket gjorde følgende vurdering ved første behandling av denne saken:

«Per Ole Nygaard opplyser at ordet tjørn/tjern uttales /kønn/ i auggedalsmålet, og dette skiller seg fra uttalen /kæ`nn-/ i gardsnavnet på gnr. 28. Det kan derfor reises spørsmål ved om det er samme ord som ligger til grunn. Auggedalen ligger imidlertid nær grensa til Lillehammer (tidl. Fåberg), der uttalen av tjern tradisjonelt er /kinn/, og dialektgrensa for ordet kan ha flyttet seg. Det ville ev. forklare de eldre formene Kindlj og Kindlinn, men det forklarer ikke æ-uttalen i dagens uttale. I tidsskriftet Gausdalsminner fra 2015 står det at navnet Kjernlie kommer av at det lå et stort tjern kalt Åbbortjernet nedenfor garden. Dette står også omtalt i boka Slegter og gaarder i Gausdal av Hans Kraabøl (1757-1833), der det framgår at vannet brøt gjennom massene ved utløpet i 1786, slik at tjernet ble borte.

De tidligere realforholdene sannsynliggjør altså at ordet tjern kan ligge til grunn for navnet, men det er vanskelig å avgjøre spørsmålet sikkert. Alternativt kunne navnet ses i sammenheng med ordet kinn n., jf. Kinna og Kinnkjølen øst for Auggedalen. Når etymologien er usikkert, er det vanlig ved normering å legge større vekt på uttalen, ettersom skrivemåten ellers kan legge feil føringer for opphavet til navnet. Dette framgår også av § 1 første ledd i forskrift om stadnamn, der det står at allment kjente ord som regel skal skrives i samsvar med gjeldende rettskriving, mens "[s]tadnamn som inneheld utdøydde eller uklare språkelement, skal skrivast i samsvar med gjeldande rettskrivingsprinsipp." Ut fra gjeldende rettskrivingsprinsipper i norsk er Kjennlia den uttalen som ligger nærmest opp til uttalen, og Kjenn- har skrifttradisjon fra før i matriklene. Denne skrivemåten legger i minst grad føringer for opphavet til navnet, samtidig som den i størst grad ivaretar nedarvet, lokal uttale.

Kjennlia fastsettes som skrivemåte i samsvar med § 4 i lov om stadnamn og § 1 første ledd i forskrift om stadnamn.»

Bygdemålene på Østlandet har rimelig konsekvent lydovergangen /-rn-/ > /-nn-/ i overgangen fra gammelnorsk til moderne norsk, bortsett fra Valdres, Hallingdal og Øvre Numedal, som har /-rn-/ > /-dn-/. Gausdal ligger i området som har /-nn-/ eller med palatal uttale /-nn̥-/, noe vi også ser f.eks. i ordet *tjørn* i Gausdal, der kommunen ønsker skrivemåten *-tjønn-* i samsvar med uttalen, slik som i *Hemtjønnen*. Ut fra dette er det grunn til å feste lit til uttaleopplysningene lokalt som sier at uttalen er /kæ`nn̥lia/ eller /k̥innli:a/, i dativ /k̥innli:n/. Som Språkrådet skriver, må uttalen /-rn-/ av dette navnet være skriftpåvirket, for det stemmer ikke med systemet i dialekten. Dersom forleddet i navnet kommer av *Kinn-*, og ikke av *Tjern-*, noe det hersker usikkerhet om, ville skrivemåten *Kjernlien* gi feil føringer for opphavet til dette navnet. Kartverket ser derfor grunn til å holde fast på det opprinnelige vedtaket i saken.

Kartverket fastholder vedtaket om **Kjennlia** i samsvar med Språkrådets tilråding, jf. § 4 første ledd i lov om stadnamn.

Krokhornpipa/Krokhøyppipa (myr)

Uttale

Navnet er en nylaging basert på en litterær tradisjon, jf. nedenfor, og har ikke noen nedarvet, lokal uttale.

Skrifttradisjon

Navnet har ikke vært i noen kjent offentlig bruk tidligere. Boka Sidsel Sidserk av Hans Aanrud, som er det litterære forelegget for navneforslaget, har kommet ut i mange opplag og utgaver. I de eldste utgavene står geita *Kroghornet* omtalt, og *Kroghornpiben* er der omtalt som ei pipe lagd av geithorn til å spille på. I seinere utgaver av boka fra 1923, 1932 og 1933 er *Krokhornpipen* brukt som skrivemåte, mens *Krokhornpipa* er brukt i utgaver av boka fra 1949, 1953, 1972, 1976 og 1987.

Klager og høringssvar

Gausdal skriver følgende i sin klage på vedtaket om *Krokhornpipa*: «Gausdal kommune ønsker skrivemåten Krokhøynnpipa fordi dette stemmer best med dagligtale.»

Tilråding

I tilrådinga i denne klagesaken skriver Språkrådet følgende:

«Vår tilråding 28.02.2018 var primært *Krokhornpipa* i samsvar med rettskrivningen, sekundært *Krokhonnpipa*. Vi kan ikke se at det har kommet noen nye opplysninger i saken, og er enige i Kartverkets vurdering og begrunnelse for skrivemåten *Krokhornpipa*. Vi tilrår derfor skrivemåten **Krokhornpipa**.»

Vurdering

Kartverket gjorde følgende vurdering ved første behandling av denne saken:

«[...] Hovedregelen er at stedsnavn skal følge gjeldende rettskrivingsprinsipper i norsk, jf. § 4 første ledd i loven. Allment kjente ord eller navneledd skal skrives i samsvar med gjeldende rettskriving i norsk, jf. § 1 første ledd i forskrift om stadnamn. Opphavet til dette navnet er geitenavnet Krokhornet, som er et beskrivende og lett forståelig navn. Skrivemåten Krokhøynnpipa, som er ønsket lokalt, skygger på sin side for meningsinnholdet i navnet, jf. § 1 i loven, og har heller ikke støtte i det litterære forelegget for navnet, der navnet er normert i samsvar med sin tids rettskriving. Navneleddet horn er også skrevet horn i andre stedsnavn i Gausdal, f.eks. i Hornsjøen, Hornsjøfjellet og Horntjønnen, og det er ikke noen skriftradisjon for navn med høynn eller honn i offentlig bruk. Krokhornpipa fastsettes som skrivemåte i samsvar med § 1 og 4 i lov om stadnamn og § 1 i forskrift om stadnamn.»

Kommunen ønsker å ta i bruk ordet *Krokhornpipa* som stedsnavn på grunnlag av en litterær tradisjon, og det ligger da i sakens natur at den litterære tradisjonen til en viss grad legger føringer for hvordan navnet skal skrives. Når skrivemåten *Krokhornpipa* er i samsvar med denne tradisjonen, og denne skrivemåten samtidig oppfyller stedsnavnlovens krav til samsvar med rettskrivinga, bør det foreligge andre sterke argumenter for at den skrivemåten skal kunne fravikes. Kommunen argumenterer med at *Krokhøynnpipa* stemmer best med dagligtale, men vi må her minne om at hovedregelen i § 4 i stedsnavnloven er at det skal «takast utgangspunkt i den nedervde lokale uttalen», men «[s]krivemåten skal følgje gjeldande rettskrivingsprinsipp i norsk». I § 1 i forskriften er det ytterligere presisert at allment kjente ord skal følgende gjeldende rettskriving. Siden dette er et nytt stedsnavn, kan det knapt være snakk om en nedarvet uttale i denne saken, men uavhengig av dette går det uansett klart fram at det allment kjente ordet *horn* må skrives i samsvar med norsk rettskriving. Det er også normeringspraksisen ellers i Gausdal, slik vi pekte på i det opprinnelige vedtaket. I denne saken må det også påpekes at uttalen som i kommunens forslag gjengis som *-høynn-*, er et utslag av palatalisering, og det er ikke normeringspraksis i Norge for å markere dette dialekttrekket i skrivemåten av stedsnavn.

Kartverket fastholder vedtaket om *Krokhornpipa* i samsvar med Språkrådets tilråding, jf. § 4 i lov om stadnamn og § 1 første ledd i forskrift om stadnamn.

Kyrkjerud/Kjorkjerud (gard 21)

Uttale

/kø`rkerú/, jf. Norske Gaardnavne. Pr. telefon oppgir også Trond Ove Ørslie, som bor i Auggedalen, uttalen /kø`rkerú/, og han sier at denne uttalen er vanlig lokalt.

Skriftradisjon

Kirkerud i 1886-, 1904- og 1950-matrikkelen, *Kirkereud* (!) i dagens matrikkel, *Kyrkjerud* i gradteigskart fra 1930, 1935, 1953, 1955 og 1960 samt i Norge 1:50 000 fra 1952, 1971, 1990, 1995, 2004 og 2011, *Kirkerud* i økonomisk kartverk fra 1975, «*Kjorkjerud (Kirkerud)*» i Norske gardsbruk fra 1953 og 1996, *Kyrkjerud* i boka Vide vidder i vest (1997) og i bokverket Gausdal bygdehistorie bd. 1, 2 og 3 (1987-1990). I boka Setra itte glømt (2008), som er skrevet på auggedalsdialekt, er navnet skrevet *Kjorkjerud*.

Klager og høringssvar

Gausdal skriver følgende i sin klage på vedtaket om *Kyrkjerud*: «Gausdal kommune ønsker skrivemåten K rkjerud fordi dette stemmer best med dagligtale og er brukt i økonomisk kartverk. I Norske gardsbruk 1953 og 1995 er det brukt K rkjerud (Kirkerud) / Kirkerud.»

Tilråding

I tilrådinga i denne klagesaken skriver Språkrådet følgende:

«V r tilråding 28.02.2018 var primært *Kyrkje-* i samsvar med tidligere tilrådinger for adressenavn i kommunen, sekundært *K rkje-* i samsvar med tidligere sekundær tilråding for et navn i L ten. Kartverkets vedtak om *Kyrkje-* er begrunnet med   1 og 4 første ledd i stedsnavnloven og   1 og 3 første ledd i forskriften. For disse navnene er det ingen tvil om uttalen, spørsmålet er hvordan denne skal gjengis i skrift. Det er ingen skriftr disjon for *K rkjerud* – kommunen skriver at den er brukt på  K, men den er ikke nevnt blant de eldre kartformene i Kartverkets vedtaksbrev.

Vi kan ikke se at det i klagesaken har fremkommet nye opplysninger som styrker argumentasjonen for skrivemåten *K rkje-*. Vi tilrår skrivemåten ***Kyrkjerud*** i samsvar med gjeldende rettskrivning.»

Vurdering

Kartverket gjorde følgende vurdering ved første behandling av denne saken:

«Allment kjende ord eller namneledd skal skrives i samsvar med gjeldende rettskrivning, jf.   1 første ledd i forskrift om stadnamn. Skrivemåten K rkjerud har i liten grad skriftr disjon. Når denne skrivemåten også avviker fra gjeldende rettskrivning, synes det lite tilrådelig å innføre den som en ny navneform i offentlig bruk. Navneformen Kirkerud er brukt i matriklene, mens Kyrkjerud er brukt i de fleste kart. Både kirke og kyrkje er rettskrivingsformer. I å 3 første ledd i forskrift om stadnamn står det imidlertid følgende: "Skrivemåten av norske stadnamn skal følgje den rettskrivingsforma eller regionale samleforma som passar best med den nedervde lokale uttalen." Navneformen Kyrkje- ligger betydelig nærmere nedarvet uttale enn Kirke-. Når skrivemåten Kyrkjerud også har en nesten entydig bruk i kart de siste 90 år, og skrivemåten er brukt i mye av lokallitteraturen, synes det klart ut fra lovverket at denne navneformen må videreføres i offentlig bruk. Kyrkjerud fastsettes som skrivemåte i samsvar med   1 og 4 første ledd i lov om stadnamn og   1 og 3 første ledd i forskrift om stadnamn.»

Som det framgår i gjennomgangen av skriftr disjon ovenfor, er det ikke hold i kommunens påstand om at *K rkjerud* har skriftr disjon i økonomisk kartverk, for der er det *Kirkerud* som har vært brukt. Skrivemåten *Kyrkjerud* har en dominerende skriftr disjon i kart, og denne skrivemåten er også i stor grad brukt i lokallitteraturen fra Gausdal. Som vi var inne på det opprinnelige vedtaket, gir dette for svakt grunnlag til å fravike rettskrivinga og innføre en ny skrivemåte i offentlig bruk for dette gardsnavnet. Som det framgår av å 1 første ledd i forskrift om stadnamn, skal allment kjente ord skrives i samsvar med gjeldende rettskrivning i norsk.

Kartverket fastholder vedtaket om ***Kyrkjerud*** i samsvar med Språkrådets tilråding, jf.   4 i lov om stadnamn og   1 første ledd i forskrift om stadnamn.

Mannstad/Manstad (gard 129)

Uttale

Uttale: /ma `nsta/, jf. bokverket Norske Gaardnavne , der det står at forleddet neppe kommer av ordet *mann* m. eller gammelnorsk *man* n. 'trell', men at det sannsynligvis kommer av et gammelt mannsnavn *Mann* eller **Manni*.

Skriftr disjon

Manstad i 1886-, 1904-, 1950-matrikkelen og dagens matrikkel og i Norge 1:50 000 fra 1952, *Mannstad* i Norge 1:50 000 fra 1971, 1990, 1995, 2004 og 2011, *Manstad* i økonomisk kartverk fra 1976, *Mannsta* i boka

Østre og Vestre Gausdal fra 1926, som er skrevet på dialekt, *Mannstad* i boka Vide vidder i vest fra 1997 og i boka Skog i sol og skygge fra 1978, *Manstad* i boka Gausdal bygdehistorie 1 fra 1987.

Klager og høringssvar

Gausdal skriver følgende i sin klage på vedtaket om *Mannstad*: «Gausdal kommune ønsker skrivemåten Manstad fordi dette stemmer best med dagligtale og er brukt i økonomisk kartverk. Navn fra økonomisk kartverk ble bestemt av en egen kartnemnd i kommunen på 1970-tallet. I Norske gardsbruk 1953 og 1995 er det brukt Manstad/Manstad. Etternavnet skrives Manstad.»

Arne Martin Jacobsen, som var grunneier på bruk 129/1 da denne navnesaka opprinnelig ble reist i 2017, skriver bl.a. følgende i et høringssvar: «I 2017 var eg grunneigar på Mannstad da denne namnesaka blei reist av ein namnekomite i kommunen. Eg reflekterte ikkje noko over det den gongen i ein travel kvardag. I ettertid har vi gått inn i saka og funne at språkrådet si tilråding og kartverket sitt vedtak om å skrive Mannstad er det vi går for. Etter at vi har opparbeidd odell på eigedommen er familien inne i ein prosess om ta Mannstad som etternamn. Vi har erfart at Manstad kan forvekslast med Manstad i Østfold [...] Vi ser derfor det praktiske i kartverket sin skrivemåte.»

Nordre Land kommune skriver i et høringssvar at de bruker navnet *Mannstadlivegen* som adressenavn.

Tilråding

I tilrådinga i denne klagesaken skriver Språkrådet følgende:

«Vår tilråding 28.02.2018 var *Manstad* i samsvar med lokale ønsker. Kartverket gjorde vedtak om *Mannstad* i samsvar med gjeldende rettskrivningsprinsipper i norsk. Denne skrivemåten er mye brukt ved siden av *Manstad*, jf. Kartverkets vurdering hvor de skriver at Språkrådets forutsetning er uriktig. Skrivemåten *Mannstad* er også i samsvar med gjeldende rettskrivningsprinsipp. For dette navnet endrer vi derfor vår tilråding fra sist, og tilrår skrivemåten **Mannstad**.»

Vurdering

Kartverket gjorde følgende vurdering ved første behandling av denne saken:

*Skrivemåten Mand- i eldre kilder er i samsvar med den danske rettskrivningsformen av ordet mann, og reflekterer på samme måte at det er kort vokal i forleddet. Navnet kan ses i sammenheng med Mannset i Stad kommune (tidl. Eid), der den gammelnorske formen Mannasætre er dokumentert fra ca. 1360. I bind 12 av Norske Gaardnavne anser Albert Kjør det som mest sannsynlig også der at et gammelnorsk mannsnavn *Manni som tilsvarende det gammelsvenske og gammeldanske Manne/Manni og det gammeltyske Manno, ligger til grunn. Språkrådets forutsetning om at skrivemåten Mannstad ikke har noen tradisjon er uriktig, slik det framgår ovenfor. Som det går fram ved noen av de avledede navna nedenfor, har skrivemåten Mannstad(-) en nesten hundreårig tradisjon i offentlig bruk, og det er den skrivemåten som er i samsvar med både uttalen, navnets sannsynlige betydning og gjeldende rettskrivningsprinsipper i norsk. Et slikt prinsipp er at kort vokal i et ord etterfølges av konsonantsekvens eller dobbeltkonsonant. Bruken av Mannstad i lokallitteraturen tyder på at Mannstad også har et visst gjennomslag lokalt. Siden skrivemåten Mannstad er godt innarbeidet i offentlig bruk, finner vi ikke tilstrekkelig grunnlag for å fravike gjeldende rettskrivningsprinsipper i norsk. Mannstad fastsettes i samsvar med gjeldende rettskrivningsprinsipper i norsk, jf. § 4 første ledd i lov om stadnamn.*

Gausdal kommune skriver at *Manstad* stemmer best med dagligtalen, men ettersom uttalen er /ma`nnsta/ med kort a i førsteleddet, kan vi ikke forstå annet enn at skrivemåten *Mannstad* må være bedre i samsvar med uttalen navnet har lokalt. Kommunen har derimot rett i at *Manstad* er brukt i økonomisk kartverk, men som vi påpekte i det første vedtaket, har *Mannstad* også en betydelig skrifttradisjon i kart og i lokallitteraturen. Grunneierne på stedet ønsker *Mannstad* med to n-er, og det må vektes sterkere enn kommunens ønske om én n, jf. § 3 andre ledd i forskrift om stadnamn: «For namn på bruk skal det leggjast særleg vekt på kva slags

skrivemåte eigaren ønskjer.» Skrivemåten *Mannstad* støttes også av Nordre Land kommune, som peker på at de fra før har adressenavnet *Mannstadlivegen* langs *Mannstadlia* på vestsida av Dokkfløy.

Kartverket fastholder vedtaket om *Mannstad* i samsvar med Språkrådets tilråding, jf. § 4 i lov om stadnamn og § 1 første ledd i forskrift om stadnamn.

Rauda/Raua (bekk)

Uttale

/rau`a/, jf. boka Norske Elvenavne (1904), der det står at navnet er en avledning av det norrøne adjektivet *rauðr* 'raud, rød'.

Skriftradisjon

Rauda i gradteigskart fra 1930, 1935, 1953, 1955 og 1960 og i Norge 1:50 000 fra 1952, 1971, 1990, 1995, 2004 og 2011, *Raua* i økonomisk kartverk fra 1976.

Klager og høringssvar

Gausdal skriver følgende i sin klage på vedtaket om *Rauda*: «Gausdal kommune ønsker skrivemåten *Raua* fordi dette stemmer best med dagligtale og er brukt i økonomisk kartverk siden 1970-tallet. I Norske gardsbruk 1953 og 1995 er det brukt *Rauland/Rauland* på gard som har navnet etter *Raua*. [...] Den vedtatte skrivemåten virker fremmed.»

Guro K. Olsen og Olav Enger Olsen, som er grunneiere i området rundt *Raudsjøen*, skriver at de ønsker skrivemåten *Rausjøen*. De opplyser at de uttaler og skriver navnet slik, og har lagt ved et gammelt gardskart der den skrivemåten er brukt.

Arne Medby og Karl Kleva, som også er grunneiere i området, skriver at de ønsker skrivemåten *Raua*, *Rausjøen*, *Raudalen*, *Raudalsmyra* uten stum d. De viser bl.a. til en avtale om fallrettigheter fra 1936, der elva er omtalt som *Raua*. Videre viser de til at mange andre stedsnavn i Norge skrives uten d, f.eks. *Rauma*, *Raufoss*, *Rausand*, *Rauer*, *Rauøy*, *Rauneset*, og konkret til en navnesak i Rana kommune, der vedtaket angivelig ble *Raufjellet* og *Rauvatnet*. De viser for øvrig til at § 4 første ledd i lov om stadnamn fastsetter følgende: ««Dersom ikkje anna er fastsett i denne lova, skal det ved fastsetjing av skrivemåten av stadnamn takast utgangspunkt i den nedervde lokale uttalen.»

Tilråding

I tilrådinga i denne klagesaken skriver Språkrådet følgende:

«Vi kan ikke se at det har kommet opplysninger i klagesaken som gir grunn til å endre vår tilråding. Skrivemåten *raud* er i samsvar med gjeldende rettskrivning, og *d*-en i dette ordet er stum i mange dialekter (slik den også er i mange andre ord). Som det fremgår av Kartverkets vedtaksbrev, er det tradisjon for skrivemåten *Rauda* på kart (Norge 1:50 000). Vi står derfor ved vår tilråding om skrivemåten **Rauda**.»

Vurdering

Kartverket gjorde følgende vurdering ved første behandling av denne saken:

Det er vanlig i norske dialekter at d av gammelnorsk ð er stum i ordet raud og andre ord, men i norsk rettskriving skrives bokstaven likevel. Dette kommer av at norsk er et delvis etymologisk skriftspråk, der lyder som er bortfalt i talemålet, likevel benyttes for å vise opphavet, betydningen og sammenhengen med andre ord, f.eks. ordet "gjerde" /jæ:læ/, der skrivemåten gjør det tydeligere at ordet henger sammen med ordet "gard". Dersom elvenavnet kommer av rauði m. 'myrmalm', slik Sondre Kleiven tar til orde for, tydeliggjør også skrivemåten Rauda med d betydningen av ordet. Skrivemåten Rauda er for øvrig godt innarbeidet i offentlig bruk, noe som også tilsier at den bør videreføres.

Rauda fastsettes som skrivemåte i samsvar med § 4 i lov om stadnamn.»

Ordet for fargen som elvenavnet *Rauda* kan ha navn etter, har *rød* og *raud* som rettskrivingsformer i norsk. For rettskrivingsvarianten *raud* må /ræu/ med stum *d* regnes som den vanlige uttalen i norsk. Det beslektede ordet *raude* 'myrmalm' har skrivemåten *raude* med *d* som eneste rettskrivingsform. Vanlig normeringspraksis i stedsnavn er at ordet *raud* skrives *Raud-* med *d*. Arne Medby og Karl Kleva hevder i sitt høringssvar at *Raufjellet* og *Rauvatnet* har blitt vedtatt i Rana kommune, men det stemmer ikke. Kartverket vedtok *Raudvatnet* i 1997 og *Raudfjellet* i 2021, og i 2022 vedtok også Rana kommune *Raudvatnet* som adressenavn. Noen av de andre stedsnavna de nevner på *Rau-* som er uten *d*, har heller ikke opprinnelig hatt *d* eller *ð*, f.eks. *Rauma*, og det kan dermed ikke brukes som eksempel på en normeringspraksis uten *d* i *Rau-/Raud-*. For *Rauda* og *Raudsjøen* foreligger det en sammenhengende skriftradisjon for *Raud-* med *d* fra 1930 og fram til i dag. *Raudsjøen* forekommer også i lokallitteraturen lokalt, og må derfor være kjent lokalt fra før. I et høringssvar i den opprinnelige navnesaken tok Sondre Kleiven til orde for at det bør tas hensyn til både at skrivemåten skal være uttalenær, og at man bør se til opphavet for navnet. Han mente at navnet kommer av *rauði* 'myrmalm', og pekte på at det går igjen i mange navn i Gausdal, som *Rauddalen*, *Raudmælgrunna*, *Raudskogen* og *Raudsjøen*.

Som Språkrådet skriver, har ikke kommet fram noen ny momenter i forbindelse med denne klagesaken som tilsier at den vanlige normeringspraksisen for *Raud-* bør fravikes.

Kartverket fastholder vedtaket om ***Rauda***, i sammensetninger ***Raud-***, i samsvar med Språkrådets tilråding, jf. § 4 i lov om stadnamn og § 1 første ledd i forskrift om stadnamn.

Roppa (elv) og *Roppdammen/Roppadammen* (dam)

Uttale

Roppa: /rɑ̀ppa/, jf. boka Norske Elvenavne (1904).

Ropp-: I avledede navn er /rɑ̀pp- opplyst som uttale i ulike kilder: /rɑ̀ppkøŋnann/, i dativ /-om/, jf. boka Norske innsjønamn - Upplands fylke, /rɑ̀pphaugən/, /-hauga/, jf. herredsregisteret (1977).

Skriftradisjon

Roppa i Norge 1:50 000 fra 1952, 1971, 1990, 1995, 2004 og 2011 og i økonomisk kartverk fra 1976.

Roppdammen: *Roppadammen* i økonomisk kartverk fra 1976, *Roppdammen* i Norge 1:50 000 fra 1990, 1995, 2004 og 2011.

Klager og høringssvar

Gausdal skriver følgende i sin klage på vedtaket om *Roppdammen*: «Gausdal kommune ønsker skrivemåten *Roppadammen* fordi dette stemmer best med dagligtale og er brukt i økonomisk kartverk siden 1970-tallet.»

Tilråding

I tilrådinga i denne klagesaken skriver Språkrådet følgende:

«I den opprinnelige høringsrunden ønsket kommunen skrivemåtene *Ropptjønnnet*, *Roppadammen*, *Roppakanalen*, *Roppaugen* og *Roppskaret*. Kartverket gjorde vedtak om skrivemåten *Ropp-* i alle navnene. Kommunen har bare klaget på vedtaket om *Roppdammen*, med ønske om skrivemåten *Roppadammen*. De viser til uttalen og skrivemåten på ØK, men på Norge 1:50 000 er det *Roppdammen* som er brukt (jf. vedtaksbrevet fra Kartverket).

Vi kan ikke se at det er grunnlag for å tilrå en avvikende skrivemåte for ett av navnene i denne gruppen, og for de andre navnene er det som nevnt ikke kommet inn noen klage. Vår tilråding for disse navnene følger derfor våre tidligere tilrådinge og Kartverkets vedtak.

Tilråding: Roppa»

Vurdering

Kartverket gjorde følgende vurdering ved første behandling av denne saken:

Roppa: «*Skrivemåten Roppa er uproblematisk. Navnet er tatt med i saken slik at alle navn avledet av Ropp-/Roppa-navn kan vurderes samlet, jf. § 8 femte ledd i forskrift om stadnamn. Roppa fastsettes som skrivemåte i samsvar med § 4 i lov om stadnamn.*»

Ropp- i Ropptjønna (Roppdammen ble ikke særskilt drøftet i det første vedtaket): «*[...] Den lokale uttalen har sammensetningsmåten Ropp-. I pkt. 6 står det følgende om sammensetningsmåten i navn med flere navneledd: "Ein bør nytte den samansetjingsmåten som samsvarar med dialektuttalen." [...] Ropptjønna fastsettes som skrivemåte i samsvar med § 4 i lov om stadnamn og pkt. 6 i de utfyllende reglene.*»

Elvenavnet *Roppa* er et elvenavn i bestemt form, og bestemt form faller etter systemet i dialekten bort når ordet står som forledd i et sammensatt navn. Det samme mønsteret ser man f.eks. i navna *Hynna* – *Hynnkroken* og *Vigga* – *Viggeland* i det samme nærrområdet. Navneformen /rå`pp-/ i de andre avledede navna som kommunen aksepterer, *Ropptjønna*, *Roppa*, *Roppshaugen*, *Roppskardet* og *Roppkanalen*, tilsier at også *Roppdammen* får den samme navneformen. *Roppdammen* har en innarbeidet skriftradisjon i kart i nærheten av de andre *Ropp*-navna, og hensynet til å opprettholde konsistens tilsier også at *Roppdammen* videreføres som før.

Kartverket fastholder vedtaket om **Roppa**, i sammensetninger **Ropp-** også i **Roppdammen**, i samsvar med Språkrådets tilråding, jf. § 4 i lov om stadnamn og § 1 første ledd i forskrift om stadnamn.

Skjellbreida/Skjelbreia (fjell (i Gausdal kommune og Lillehammer kommune))

Uttale

Fjellet *Skjellbreida/Skjelbreia* eller *Skjellbreidsfjellet/Skjelbreisfjellet*: Arne Flugstad fra Lillehammer (Flugstad i Fåberg) oppgir pr. telefon uttalen /sjèll`bræsfjèllə/, og han forbinder helst det usammensatte navnet med setergrenda, ikke med fjellet. I boka *Norske innsjønamn - Upplands fylke fører Indrebø opp uttalen /sjæ`llbræia/*, i dativ /-bræi'n/, for det likelydende seternavnet ved fjellet. Han skriver at både setra og fjellet har navnet *Skjellbreida*, men han mener at navnet, som betyr 'den skjoldbrede', opprinnelig knytter seg til fjellet.

Setra *Skjellbreida/Skjelbreia* eller *Skjellbreidssætra/Skjelbreissætra* i Lillehammer: /sjæ`llbræia/, dativ /-bræi'n/, jf. boka *Norske innsjønamn - Upplands fylke av Gustav Indrebø*, og der går det fram at både setra og fjellet har navnet *Skjellbreida*. Arne Flugstad oppgir pr. telefon uttalen /sjèll`bræia/, og han forbinder det usammensatte navnet helst med setergrenda, ikke med fjellet.

Skriftradisjon

Skjellbreidfjellet i gradteigskart fra 1930, 1935, 1953, 1955 og 1960 og i Norge 1:50 000 (N50) fra 1952 og 1971, *Skjellbreida* i N50 fra 1990, 1995, 2004 og 2011, *Skjellbreidsfjellet* (i 2 kartblad) i økonomisk kartverk fra 1968, *Skjellbreida* og *Skjellbreidsfjellet* i boka *Fåberg vestfjell og kjølområdene* (2006), og *Skjellbreidsfjellet*, *Skjellbreidsråket*, *Skjellbreidslia* og *Skjellbreidsvatnet* i boka *Vide vidder i vest – Vestfjellet i Gausdal* (1997). I boka *Setra itte glømt* (2008), som er skrevet på auggedalsdialekt, er navneformen *Skjellbreisfjellet* brukt. I den boka er også andre sammensetninger som f.eks. *Skjellbreisbudeia*, *Skjellbreisveiga* og *Skjellbreisrampa* brukt, noe som tyder på gjennomført bruk av fuge-s i sammensetninger med dette navnet også i gausdalsmål (auggedalsmål).

Klager og høringssvar

Gausdal skriver følgende i sin klage på vedtaket om *Skjellbreida*: «Gausdal kommune ønsker skrivemåten *Skjelbreia* fordi dette stemmer best med dagligtale. Det er brukt i økonomisk kartverk siden 1970-tallet, men da med *Skjellbreia* (uten d til slutt).»

Lillehammer kommune skriver at de opprettholder sitt opprinnelige vedtak om å støtte det fremlagte navneforslaget fra Språkrådet og Kartverket. I den opprinnelige navnesaken gikk Lillehammer kommune inn for *Skjellbreida* som skrivemåte av fjellnavnet, og «*Skjellbreidsbekken, Skjellbreida seter, Skjellbreidsvatnet, Skjellbreida....., evt. Skjellbreids...*» i avledede navn. De har ikke fått inn noen andre høringsinnspill lokalt.

Tilråding

I tilrådinga i denne klagesaken skriver Språkrådet følgende:

«Fåberg og Lillehammer historielag skriver: «Nå har jeg hatt kontakt med eldre lokale fra området, bønder. Per Prestrud, Rudsbygd og Ola Simenrud som er grunneier på Skjellbreida. Jeg er sjøl fra gamle Fåberg kommune (71 år) og er vant til å uttale det sjellbreia, med kort vokal i sjell. Begge uttaler stedsnavnet Sjøllbreia - med kort vokal i Sjøll og uten d. Ola Simenrud fortalte at når de var oppe på Skjellbreida sa de at de var på Sjøllbrei (uten a til slutt) og når de skulle dit dro de til Sjøllbreia (med a til slutt)».

I forrige runde av saken var ikke Gausdal og Lillehammer kommuner samstemte i ønske om skrivemåte: «Navnekomiteen i Gausdal ønsker skrivemåten Skjelbreia og Skjelbreifjellet, mens navnekomiteen i Lillehammer kommune ønsker Skjellbreida som skrivemåte, Skjellbreids- i sammensetninger. Språkrådet tilrår Skjellbreia og Skjellbreifjellet» (sitat fra Kartverkets navneliste).

Tilråding: Vi står ved vår tilråding om skrivemåten *Skjell-* for forleddet. Uttalen med kort vokal er bekreftet i og med uttalen fra Fåberg og Lillehammer historielag. Når det gjelder andreleddet, er både *-brei-* og *-breid-* innenfor regelverket. Gausdal kommune ønsket sammensetningsmåte uten binde-s i forrige runde av saken, og vi tilrådte skrivemåte uten binde-s, men Gausdal kommune har ikke klaget på Kartverkets vedtak om binde-s i disse navnene. Kartverket viser til bruk av binde -s i lokallitteratur og på kart, mens vår tilråding var gjort på bakgrunn av uttaleopplysninger i herredsregisteret og hos Indrebø.

For etterleddet står vi ved tilrådingen om *-brei-* uten d, siden det er det klager ønsker. Denne skrivemåten er i samsvar med gjeldende rettskrivning og uttalen av navnet. Når det gjelder bruken av binde-s, har Kartverket gode argumenter i sin vurdering, og de opplysningene de viser til, kan tyde på at uttalen med binde-s er den dominerende i dag. Vi tilrår derfor binde-s i disse navnene.

Tilråding: Skjellbreia»

Vurdering

Kartverket gjorde følgende vurdering ved første behandling av denne saken:

Forleddet Skjell- har kort e og tynn l-uttale. Begge deler tilsier skrivemåten Skjell- med to l-er, for en skrivemåte Skjel- ville ha tilsagt en uttale med lang e og tjukk l, noe som ikke er brukt. Når det gjelder etterleddet -breid-, er det rom i lovverket både for -breid- i tråd med skriftradisjonen og det språklige opphavet (gammelnorsk breið), og for -brei- i samsvar med gjeldende rettskriving. Skrivemåten -breid- har imidlertid lang skriftradisjon i de fleste navna som inneholder dette navneleddet, og er ønsket av Lillehammer kommune. Av hensyn til skriftradisjonen og innarbeidet bruk synes det mest tilrådelig at denne skrivemåten videreføres som før.

[...]

Skjellbreida fastsettes som hovednavn og Skjellbreidsfjellet som undernavn, jf. § 4 i lov om stadnamn og pkt. 6 i de utfyllende reglene.

Uttalen /sjèll' / med tynn l i *Skjellbreida*, i motsetning til f.eks. *Skjela* og *Skjelhaugan* med tjukk l, forteller oss noe om ulikt etymologisk grunnlag. Gustav Indrebø skriver i bokverket Norske innsjønamn at *Skjellbreida* kommer av gammelnorsk **Skjaldbreið* 'skjoldbrei', der man har hatt lydovergangen -ld- > /-ll-/ fra gammelnorsk til dagens talemål lokalt. I tilfellet med *Skjela* og *Skjelhaugan* kan man derimot ut fra reglene for distribusjon av tjukk l legge til grunn at opphavet til forleddet er gammelnorsk *skil* n.pl. 'grense'. Det ville

være misvisende for både uttalen og opphavet til navnet å benytte *Skjel-* med én l i navnet *Skjellbreida*, ettersom det ville tilsa en uttale med tjukk l og opphav i gammelnorsk *skil*, noe som altså ikke kan være tilfelle. Det er derfor gode grunner til å følge Språkrådets tilråding om *Skjell-* som skrivemåte også i denne klagesaken, noe Lillehammer kommune også går inn for.

For etterleddet går Gausdal kommune og Språkrådet inn for *-breia* uten d i samsvar med rettskrivinga, mens Lillehammer ønsker skrivemåten *Skjellbreida* i samsvar med Kartverkets opprinnelige vedtak. Som det framgår ovenfor, vektla Kartverket den sterke skriftradisjonen for *-breid-* og at Lillehammer også da gikk inn for denne skrivemåten. På Lillehammer-sida av fjellet ligger f.eks. DNT-hytta *Skjellbreidhytta*, som også skrives med d. Vi noterer at *Skjellbreida* og *Skjellbreid(s)-* forekommer i lokallitteraturen både i Lillehammer/Fåberg og i Gausdal, og at dette er vanlig brukte navneformer. Når dagens skrivemåte også støttes uttrykkelig av én av to kommuner stedet knytter seg til, og den har godt etymologisk grunnlag, synes det mest tilrådelig å videreføre den navneformen som hittil har vært mest brukt i kart, inkludert i økonomisk kartverk.

Kartverket fastholder vedtaket om *Skjellbreida* som skrivemåte av hovednavnet og *Skjellbreidsfjellet* som skrivemåte av undernavnet i samsvar med innarbeidet skriftradisjon, jf. § 4 i lov om stadnamn.

Skjellbreida/Skjelbreia (seter/støl) nær grensa mot Nord-Aurdal og Nordre Land

Uttale

/ʃjɛll'brøia/, /ʃjɛll'brøiøn/, jf. herredsregisteret (1947). Indrebø skriver i Norske innsjønamn at navnet, som finnes flere steder i Oppland, kommer av norrønt **Skjaldbreið*, 'den skjoldbrede'.

Skriftradisjon

Skjellbreida i gradteigskart fra 1932, 1955 og 1960 og Norge 1:50 000 fra 1952, 1975, 1995, 1999 og 2007, *Skjellbreia* i økonomisk kartverk fra 1975, *Skjellbreia* (men *Skjellbreidsvann*) i boka *Vide vidder i vest - Vestfjellet i Gausdal* fra 1997.

Klager og høringssvar

Gausdal skriver følgende i sin klage på vedtaket om *Skjellbreida*: «Gausdal kommune ønsker skrivemåten *Skjelbreia* fordi dette stemmer best med dagligtale. Det er brukt i økonomisk kartverk siden 1970-tallet, men da med *Skjellbreia* (uten d til slutt).»

Tilråding

I tilrådinga i denne klagesaken skriver Språkrådet følgende:

«Vi sendte spørsmål til Gausdal historielag 24.08.2023 angående uttalen av navnet, men har per 12.09.2023 ikke fått noe svar. Vi vurderer navn 71-75 på samme måte som de tilsvarende navnene nedenfor (se våre merknader under navn nummer 76).

Tilråding: Skjellbreia»

Vurdering

Kartverket gjorde følgende vurdering ved første behandling av denne saken:

«Kartverket slutter seg til Språkrådets vurdering av skrivemåten *Skjell-*. Skrivemåten *Skjel-* bryter dessuten med systemet i dialekten i Gausdal, ettersom denne skrivemåten ville tilsagt en uttale med tjukk l, slik som i *Skjela* og *Skjelhaugan* ovenfor. Det er en tydelig uttaleforskjell mellom *Skjel-* i *Skjelhaugan* og *Skjell-* i *Skjellbreida*, noe som tyder på ulikt språklig opphav, og dette bør reflekteres i skrivemåten. Vi viser til fjellnavnet *Skjellbreida* nedenfor når det gjelder vurderingen av skrivemåtene *-breid-* vs. *-brei-*. Det foreligger litt motstridende opplysninger når det gjelder sammensetningsmåte med eller uten *fuge-s*. Lokallitteraturen tyder på *fuge-s*, der former som *Skjellbreisråket*, *Skjellbreisveiga*, *-veigen*, *Skjellbreisrampa*, *Skjellbreisbudeia* og *Skjelbreisbua* er hyppige, ikke minst i boka *Setra itte glømt* (2008), som er skrevet på dialekt. Det er lite trolig at slike skriftformer ville oppstått hvis ikke uttalen med *fuge-s* faktisk var i lokal,

mundlig bruk. Den stort sett rådende bruken av Skjellbreids- i ulike kartserier tyder også på at uttaleformene med fuge-s er dominerende.

Skjellbreids- fastsettes som skrivemåte i sammensetninger i samsvar med uttalen og den dominerende skriftradisjonen i lokallitteraturen og i kart.»

Kartverket vurderer at skriftradisjonen for *Skjellbreida* og *Skjellbreids-* er omtrent like dominerende her som for tilsvarende navn i grenseområdet mot Lillehammer. Både ut fra skriftradisjonen og hensynet til konsistens og en entydig normeringspraksis, synes det mest tilrådelig å benytte samme skrivemåte her. Vi viser for øvrig til vurderingene av skrivemåten av fjellet *Skjellbreida* ovenfor.

Kartverket fastholder vedtaket om *Skjellbreida* som skrivemåte i samsvar med innarbeidet skriftradisjon, jf. § 4 i lov om stadnamn.

Skrivlia/Skrivlien og Midtlia/Midtlie (gard 211)

Uttale

/skri`verliá/ og /skri`ulíá/, i Norske Gaardnavne (NG), der det står "Opgaves kaldet, af nogle skri`verlia, af andre skri`ulíá"; /mi`tli:á/, jf. herredsregisteret (1976). Harald Ove Foss har oppgitt uttalen /skri:v`li:á/ overfor Språkrådet. I boka Gausdal bygdehistorie 2 (1989) står det følgende: "Her ligg på rekke og rad Revollsrud, Midtlia og Vollslia, eller Kremmerlia, Skrivlia og Majorslia som dei blir kalla i dag."

Skriftradisjon

Midtlie i 1886-, 1904-, 1950-matrikkelen og i dagens matrikkel samt i rektangelkart fra 1926, *Skriverlia* i Norge 1:50 000 fra 1971, 1990, 1995, 2004 og 2011. I boka Slegter og gaarder i Gausdal 1 (2006, manus fra 1925-1927) står det "*Midtlie* (nu *Skriverlien*)". Seterlistene fra 1930-tallet har *skriulia* (og *Skriulisætera*), mens bokverket Norske gardsbruk (1996) har *Skriulien* (*Midtlie*).

Klager og høringssvar

I en klage skriver Marte og Ola Venås bl.a. følgende: «I grunnlaget [for vedtaket] antas det at navnet kommer fra skriver og at det tidligere har bodd en skriver på garden. Vi har gjennom generasjoner blitt fortalt at gardsnavnet *Skrivlien* kommer fra en endring fra tidligere brukt navn *Skriulien*. *Skriulien* ble tatt i bruk fordi det var mange gardar som hette *Midtlie* i Gausdal og dette førte til forvirring. *Skriulien* ble valgt som en referanse til tidligere ras [skriu] som har gått på garden. Navnet har dermed ingenting med [skrive/skriver] å gjøre. Med tiden ble skrivemåten av navnet endret til *Skrivlien* og dette har vært familie og gardsnavn siden tidlig på 1900-tallet.» De ønsker *Skrivlien* som skrivemåte, og skriver at navnet uttales *Skrivlien* med stum e av slekt og omgangskrets, og at de er imot skrivemåten *Skrivlia*. De ønsker for øvrig at undernavnet *Midtlia* skal slettes, ev. at det videreføres som undernavn med skrivemåten *Midtlie* dersom det er krav om at garden skal ha et undernavn. De legger til at den nye generasjonen som har overtatt garden har valgt å ta *Skrivlien* som etternavn.

I et høringsbrev til klagesaken viser Marte og Ola *Skrivlien* til klagen, og viser til dokumentasjon de har lagt ved på bruk av skrivemåten *Skrivlien*. Dokumentasjonen består av skjøter fra 1808, 1883, 1920 og 1945, samt bilder av boksider i Norske gardsbruk fra 1953 og 1996 i boka Nordfjellet fra 2004.

Tilråding

I tilrådinga i denne klagesaken skriver Språkrådet følgende:

«Marte og Ola *Skrivlien* har lagt ved skjøter (1808, 1883, 1920, 1945) og bilder fra bøker der skrivemåten er -lien, og skriver «Folk her på gården og ellers i grenda har utalt *Skrivlien* og andre gårder i grenda nevnt i opprinnelig navneliste med stum e». De ønsker skrivemåten *Skrivlien* og vil at undernavnet *Midtlia* slettes, evt. at *Midtlie* beholdes som undernavn dersom det er krav om undernavn.

Vi står ved vår opprinnelige tilråding *Skrivlia*, jf. høringsuttalelser: "Harald Ove Foss har oppgitt uttalen /skri:v'li:a/ overfor Språkrådet. I boka Gausdal bygdehistorie 2 (1989) står det følgende: "Her ligg på rekke og rad Revollsrud, Midtlia og Vollslia, eller Kremmerlia, Skrivlia og Majorslia som dei blir kalla i dag." Navnekomiteen i Gausdal ønsket dessuten *Skrivlia*.

Tilråding: Skrivlia og Midtlia»

Vurdering

Kartverket gjorde følgende vurdering ved første behandling av denne saken:

«Som Språkrådet er inne på, er det ut fra navneomgivelsene grunn til å regne med at forleddet opprinnelig har vært *Skriver-*, jf. *Kremmerlia* og *Majorslia*. *Skriver* har nemlig vært brukt som kortform av *sorenskriver*, og navnet føyer seg da inn i mønsteret <yrkestittel> + *-lia*. Opplysningene fra Rygh kan tyde på at uttalen også var /skri`ver-/ tidligere, men det kan ha falt bort seinere. Uttalen /skri:`u-/ , som også er notert i NG og seinere synes bekreftet i seterlistene, er påfallende. *Skriu* er en jamvektsform av ordet *skrede* f. 'rassted; skredfar', og forekommer i bl.a. navna *Skriua* og *Skriuvika* i Gausdal. Det er fristende å avskrive formen *Skriu-* som en lokal omtolkning av *Skriv(er)-* som har skjedd fordi *skriu* har vært et vanligere og mer velkjent navnelagingselement, men det er van[ske]lig å avgjøre sikkert. Opplysningene tyder uansett på at uttalen er /skri:v'li:a/ i dag, og basert både på uttalen og lokale ønsker, synes skrivemåten *Skrivlia* mest nærliggende for offentlig bruk i dag.

Skrivlia fastsettes som skrivemåte i samsvar med § 4 i lov om stadnamn.»

Kartverket noterer seg det eierne skriver om at forleddet i navnet opprinnelig kommer av *Skriu-* 'skrede, ras'. Det understøttes av uttaleopplysningene i Norske Gaardnavne og *Skriu-* i andre kilder, og Kartverket ser at det er sterke indikasjoner på at navnet kommer av en eldre form *Skriu-*, slik de mener. Uttalen av forleddet i dag er imidlertid /skri:v-/ , og eierne ønsker også skrivemåten *Skriv-* av forleddet, så de ulike vurderingene om opphavet til dette navneleddet vil uansett ikke få noe å si for hvilken skrivemåte som fastsettes.

Hovedspørsmålet i denne klagesaken er skrivemåten *-lia/-lien*, og i tillegg må navnevalget *Midtlia/Midtlie* vurderes. Uttalen /-lia/ av etterleddet er veldokumentert, og inngår i et mønster av flere eiendomsnavn i samme område som også ender på *-lia*, f.eks. *Kremmerlia*, *Brattlia*, *Vollslia/Majorslia* og *Lia*. Det andre, eldre navnet på garden, *Midtlia*, henviser også til at stedet inngår i en slik navnefamilie. Hensynet til slektsnavnet er ikke et relevant moment for vurdering av skrivemåten av slektsnavnet. Som det står under rettslig grunnlag ovenfor, skal skrivemåten av slektsnavn ikke påvirke skrivemåten av stedsnavn. Slektsnavn regnes som en privatsak, og er regulert av lov om personnavn, mens stedsnavn er å regne som felles, språklige kulturminner, der fastsettelsen av skrivemåten skal skje etter stedsnavnlovens bestemmelser. Skrivemåten må derfor ta utgangspunkt i den nedarvede, lokale uttalen, slik som for de andre *lia*-navna. Vi viser for øvrig til punkt 4.1.1 i de utfyllende reglene: «Sterke hokjønnsord kan i bunden form eintal få [...] -a i samsvar med rettskrivinga og dialektuttalen.»

Eierne av bruk 211/1 ønsker ikke navnet *Midtlia/Midtlie*. Av hensyn til tradisjonen for *Midtlia*, som har sammenhengende skrifttradisjon fra de eldste kildene og fram til i dag både i matriklene og i lokallitteratur, mener vi at det likevel er grunnlag for at navnet fortsatt videreføres som undernavn. Den løsningen ser klagerne også ut til å være åpne for.

Kartverket fastholder vedtaket om *Skrivlia* i samsvar med Språkrådets tilråding, jf. § 4 i lov om stadnamn og punkt 4.1.1 i de utfyllende reglene. Vi fastholder også vedtaket om *Midtlia* som skrivemåte av undernavnet, jf. § 1 i loven.

Surnflot/Surnfløt/Surnflødt (gard 74)

Uttale

/sú'nnfløtt/, jf. Norske Gaardnavne (NG), /surn'flutt/, /sun'n'flutt/, jf. herredsregisteret (1952).

Skrifttradisjon

Surnflot i 1886-, 1904-, 1950-matrikkelen og i dagens matrikkel, *Surnflot* i gradteigskart fra 1930, 1935, 1953, 1955 og 1960 og i Norge 1:50 000 fra 1952 og 1967, *Surnflott* i Norge 1:50 000 fra 1990, 1995, 2004 og 2011, *Surnfløt* i økonomisk kartverk fra 1976.

Klager og høringssvar

Gausdal skriver følgende i sin klage på vedtaket om *Surnflot*: «Gausdal kommune ønsker skrivemåten *Surnfløt* fordi dette stemmer best med dagligtale og er brukt i økonomisk kartverk siden 1970-tallet. I Norske gardsbruk 1953 og 1995 er det brukt *Surnfløt/Surnflødt/Surnfløt*. Etternavnet skrives *Surnflødt*. [...] Den vedtatte skrivemåten virker fremmed.»

Erling *Surnflødt*, grunneier på bruk 74/1, mener at alle navna i dag bør skrives *Surnflødt*. Han synes *Surnfløt* også er akseptabelt, men legger til at etternavnet ikke skrives slik i dag. Han mener for øvrig at *Surnflødt-setra*, *-vårsetra* og *-engjom* bør brukes.

Tilråding

I tilrådinga i denne klagesaken skriver Språkrådet følgende:

«Vi kan ikke se at det har kommet nye opplysninger som gir grunn til å endre vår tilråding. Uttalen med ø var kjent også i tidligere runder av saken, men en skrivemåte *-fløt* eller *-flødt* er ikke i samsvar med gjeldende rettskrivning (en skrivemåte med -d- er dessuten i strid med navnets opphav). Skrivemåten fra ØK er ført opp i Kartverkets vedtaksbrev, men der fremgår det også at formene *Surnflot* og *Surnflott* har sterkere tradisjon på kart. Vi står derfor ved vår tilråding om skrivemåten **Surnflot**.»

Vurdering

Kartverket gjorde følgende vurdering ved første behandling av denne saken:

«De dokumenterte uttaleformene av etterleddet i dette navnet spriker, og kunne tilsi flere ulike skrivemåter: -flot, -flott, -fløtt og -flutt. Lokalt er det ønske om -fløt, som ikke passer med noen av disse formene. Skrivemåten fløt er i samsvar med rettskrivingsformen for dette ordet. Skrivemåten er etymologisk, dvs. at den reflekterer det språklige opphavet til navnet, og den er i samsvarer med vanlig normering av dette navneleddet i norske stedsnavn. Når uttalen lokalt spriker, er det desto større grunn til å benytte den etymologiske skrivemåten, siden den kan stå som en mer stabil fellesnevner for de ulike uttaleformene. I pkt. 1 i de utfyllende reglene framgår det at etterleddet i mindre grad kan normeres etter lokale former: "Lokale former kan nyttast meir i førsteleddet enn i sisteleddet i samansette namn (t.d. Stylfjellet, men Fillstølen)." Skrivemåten Surnflot er innarbeidet over lang tid i offentlig bruk, og det er ikke klart hvilken skrivemåte navnet burde få dersom navnet skulle endres i mer dialekt nær retning. Vi finner derfor sterkest grunnlag for å videreføre skrivemåten Surnflot. Surnflot fastsettes som skrivemåte i samsvar med § 4 i lov om stadnamn.»

De sprikende ønskene lokalt i denne saken synes å understreke det Kartverket skrev i første runde om at en mer etymologisk skrivemåte kan romme den uttalevariasjonen som synes å foreligge for dette navnet. Skrivemåten *-flødt* har i liten grad støtte i offentlig skrifttradisjon fra før, og er i tillegg etymologisk uheldig ettersom det ikke har vært en d i dette navnet i tidligere språksteg, jf. den gammelnorske formen *flotr*. Det bryter mot norske rettskrivingsprinsipper i norsk å ha med bokstaver som ikke uttales i dag, og som heller ikke har vært uttalt tidligere. Rettskrivingsformen *flot* er innarbeidet i normeringa av norske stedsnavn, og som nevnt i det opprinnelige vedtaket, kan den representere ulike lydlig realiseringer som /-flø:t/, /-fløtt/ og /-flutt/, som synes å være brukt lokalt. Når *Surnflot* også har en lang tradisjon i offentlig bruk, synes det mest tilrådelig å videreføre den skrivemåten som før, slik Språkrådet tilrår.

Kartverket fastholder vedtaket om **Surnflot** i samsvar med Språkrådets tilråding, jf. § 4 i lov om stadnamn og § 1 første ledd i forskrift om stadnamn.

Svensrud/Svendsrud (gard 37)

Uttale

/svæ'nnsrú/, jf. Norske Gaardnavne (NG), /svɛ'nnsru/, jf. herredsregisteret (1977). I NG står det at navnet kommer av gammelnorsk *Sveinsruð, av mannsnavnet Svein.

Skriftradisjon

Svensrud i 1886-, 1904-, 1950-matrikkelen og i dagens matrikkel, Svensr^d i gradteigskart fra 1930, 1935, 1953, 1955 og 1960 samt i Norge 1:50 000 fra 1952, Svensrud i Norge 1:50 000 fra 1971, 1990, 1995, 2004 og 2011, Svendsrud i økonomisk kartverk fra 1976, Svensrud i Norske gardsbruk fra 1953, Svendsrud i utgaven fra 1996.

Klager og høringssvar

Gausdal skriver følgende i sin klage på vedtaket om Svensrud: «Gausdal kommune ønsker skrivemåten Svendsrud fordi dette stemmer best med dagligtale og er brukt i økonomisk kartverk siden 1970-tallet. I Norske gardsbruk 1953 og 1995 er det brukt Svensrud/Svendsrud. Etternavnet skrives Svendsrud.»

Tilråding

I tilrådinga i denne klagesaken skriver Språkrådet følgende:

«Vi kan ikke se at det har kommet opplysninger i klagesaken som gir grunnlag for å endre vår tilråding. Selv om skrivemåten Svendsrud er brukt på ØK, har skrivemåten Svensrud langt sterkere tradisjon i matrikler og på kart. Vi kan ikke se at skrivemåten Svendsrud gjengir uttalen bedre en Svensrud, og skrivemåten med -d- er ikke i samsvar med navnets opphav. Vi står derfor ved vår tilråding om skrivemåten **Svensrud**.»

Vurdering

Kartverket gjorde følgende vurdering ved første behandling av denne saken:

«Det er lite grunnlag både i etymologien og i skriftradisjonen i offentlig bruk for skrivemåten Svendsrud, som kommunen vil ha. Et rettskrivingsprinsipp i norsk er at det ikke brukes bokstaver i skrivemåten av et ord som ikke har vært uttalt i dagens eller tidligere språksteg. Det har aldri vært uttalt en d i mannsnavnet Svein/Sven, selv om skrivemåten Svend dels har vært brukt i dansk-norsk rettskriving. Vi minner for øvrig om at skrivemåten av slektsnavn ikke skal påvirke skrivemåten av stedsnavn. Svensrud fastsettes som skrivemåte i samsvar med § 4 i lov om stadnamn.»

Uttalen av dette gardsnavnet er /svɛ'nnsru/ uten d i forleddet, og det er dermed ikke dekning for kommunens påstand om at Svends- med d stemmer best med dagligtalen. I bokverket Norske gardsbruk er både Svensrud og Svendsrud brukt om bruk 37/1, slik kommunen selv peker på. Som det står under rettslig grunnlag ovenfor, og som vi også påpekte i det opprinnelige vedtaket, skal skrivemåten av slektsnavn ikke påvirke skrivemåten av stedsnavn. Slektsnavn regnes som en privatsak, og er regulert av lov om personnavn, mens stedsnavn er å regne som felles, språklige kulturminner, der fastsettelsen av skrivemåten skal skje etter bestemmelsene i stedsnavnloven. Som Språkrådet peker på, har Svensrud langt sterkere skriftradisjon i offentlig bruk enn Svendsrud i kart og matrikler. Når det også er skrivemåten Svensrud som samsvarer med det etymologiske grunnlaget for navnet, jf. mannsnavnet Svein/Sven, tilsier de fleste momenter i saken at det er skrivemåten Svensrud som bør videreføres i offentlig bruk.

Kartverket fastholder vedtaket om **Svensrud** i samsvar med Språkrådets tilråding, jf. § 4 i lov om stadnamn.

Svensrudstugua/Svendsrudstua/Svendsrudstuen (bruk 37/5)

Uttale

Ola Svendsrud opplyser uttalen /svèns´rustügüa/ på telefon med Kartverket.

Skriftradisjon

Stuen i 1886-, 1904- og 1950-matrikkelen og i dagens matrikkel, *Svendsrud stuen* i økonomisk kartverk fra 1976, *Svensrudstuen* i bygdeboka Slegter og gaarder i Gausdal 2 fra 2021, *Svendsrudstugua* i tidsskriftet Gausdalsminner fra 1993 og 1995.

Klager og høringssvar

I et høringssvar skriver Synnøve Mangrud, grunneier på bruk 37/5, at hun prøvde å fjerne navnet *Stuen* fra eiendommen i 2003, for etter det hun kjenner til, har *Stuen* ikke vært brukt som navn på gardsbruket hennes. For henne er det viktigste å få bort *Stuen* som navn. Når det gjelder hovednavnet, viser hun til at *Svensrudstuen* staves uten d i den gamle gardsboka, mens den nye har *Svendsrudstuen* med d. Hun mener at det er naturlig at samme skrivemåte benyttes på både bruk 37/1 og 37/5, dvs. *Svendsrudstuen* eller *Svendsrudstua*.

Tilråding

I tilrådinga i denne klagesaken skriver Språkrådet følgende:

«Kartverkets vedtak om skrivemåten *-stugua* er ikke grunnlagt, men det er *-stugua* som er registrert i SSR ellers i Gausdal. Vi mener likevel at det er grunnlag for å imøtekomme klagers ønske som skrivemåten *-stua*, siden dette er rettskrivningsform (i motsetning til *stugu*). Vi tilrår derfor skrivemåten **Svensrudstua**.»

Vurdering

Kartverket skrev ikke noen egen begrunnelse for vedtaket om *Svensrudstugua* ved første gangs behandling av denne saken, men viste til vedtaket om *Svensrud* på gard 37. Vedtaket om *-stugua* ble ikke påklagd lokalt, det var kun vedtaket om skrivemåten *Svendsrud-* med *d* som ble påklagd av kommunen. Kartverket fastsatte skrivemåten *-stugua* i samsvar med en nesten entydig normeringspraksis for *-stugua-* og *-stugu-* ellers i kommunen, og ut fra en antakelse om at navnet *Svensrudstugua* også uttales /-stugua/. I forbindelse med denne klagesaken har vi forhørt oss med Ola Svendsrud på telefon, og han opplyser uttalen /svèns´rustügüa/, noe som stemmer overens med Kartverkets opprinnelige vedtak. På direkte spørsmål om han har hørt bruk 37/5 bli referert til som *Stugua* uten *Svensrud-* som forledd, er han litt usikker. Han mener kanskje å ha hørt noen bruke det, men det er i tilfelle lenge siden.

I punkt 3.2 i de utfyllende reglene åpnes det for bruk av jamvektsformer som f.eks. *stugu* i normeringa av stedsnavn. Kommunen har understreket hensynet til talemålsnær normering i mange av navna de har klagd på, og de klagde altså ikke på vedtaket om *stugua*, som er en uttalenær form. For navneleddet *-stugua* vurderer vi det som ønskelig å følge den normeringspraksisen som er fulgt ellers i stedsnavn i kommunen, og som er i samsvar med den nedarvede, lokale uttalen. I merknadene til § 1 i forarbeidene til revisjonen av lov om stadnamn i 2015, Prop. 105 L (2014–2015, står det at det ikke kun er «det språkhistoriske innholdet i eit namn som er verneverdig, men også sjølve forma namnet har i nedverd lokal uttale». Bruken av navneformen *-stugua* i dette navnet må også regnes å ha en slik egenverdi. Grunneier Synnøve Mangrud skriver at det viktigste for henne er å få bort det usammensatte *Stuen* som navn. Det er et ønske vi kan imøtekomme, ettersom opplysningene fra både henne og Ola Svendsrud tyder på at den usammensatte navneformen *Stugua* ikke lenger er i levende bruk.

Skrivemåten av etterleddet *-stugua* har ikke blitt påklagd, og Kartverket fastholder vedtaket om ***Svensrudstugua*** i samsvar med uttalen og lokal normeringspraksis, jf. § 4 i lov om stadnamn. Ut fra de nye opplysningene i saken endrer vi imidlertid status på navnet ***Stugua/Stuen*** fra undernavn til historisk navn i tråd med grunneierens ønske, slik at det utgår helt fra offentlig bruk.

Løype (bruk 210/8)

Uttale

Ikke opplyst.

Skriftradisjon

Løype i skylddelinga fra 1927, i 1950-matrikkelen, dagens matrikkel og i økonomisk kartverk fra 1976, *Løypet* i Norge 1:50 000 fra 1971, 1990, 1995, 2004 og 2011, *Løype* i bokverket Norske gardsbruk fra 1953 og 1996.

Klager og høringssvar

Gausdal skriver følgende i sin klage på vedtaket om *Løypet*: «Gausdal kommune ønsker skrivemåten *Løype* fordi dette stemmer best med dagligtale og er brukt i økonomisk kartverk siden 1970-tallet. I Norske gardsbruk 1953 og 1995 er det brukt *Løype/Løype*. Etternavnet skrives *Løype*. [...] Den vedtatte skrivemåten virker fremmed.

Tilråding

I tilrådinga i denne klagesaken skriver Språkrådet følgende:

«Vår tilråding 02.11.2017 var *Løype* (uten begrunnelse). Dette er trolig et nytt navn siden tidligste belegg er 1950-matrikkelen, så hvis *Løype* er navnet som ble gitt ved skylddelingen, må den skrivemåten være grei. Vi står derfor ved vår tilråding om skrivemåten **Løype** i samsvar med ønsket fra kommunen.»

Vurdering

Kartverket gjorde følgende vurdering ved første behandling av denne saken:

«Navnet består av intetkjønnsordet løype, som både appellativisk og i stedsnavn ofte er brukt om 'bratt sted der en renner tømmer'. I stedsnavnsammenheng vil det normalt være snakk om ett bestemt løype, som etter hvert har gått over til å bli et stedsnavn, og da vil det ut fra typologi og navnelagingsmønster være snakk om bestemt form av ordet. Uttalen av linne intetkjønnsord er lik i ubestemt og bestemt form: løype - løypet, ettersom t-en i bestemt form er stum. Etter norske rettskrivingsprinsipper skrives likevel t-en for å markere bestemthet.

Løypet fastsettes som skrivemåte i samsvar med § 4 i lov om stadnamn.

Bruk 210/8 ble fraskilt i 1927, men navnet må ut fra typologi og betydning antas å være eldre. Selv om navnet hadde vært helt nytt i 1927, må det i dag uansett anses som et nedarvet navn som skal følge stedsnavnlovens bestemmelser om fastsettelse av skrivemåten. Som nevnt i det opprinnelige vedtaket, er ordet *løype* er et lint intetkjønnsord som i norsk har samme uttale i ubestemt og bestemt form: *løype – løypet* /løy`pø/. Det går altså ikke an ut fra uttalen å avgjøre om navnet står i ubestemt eller bestemt form, og begge skrivemåter må anses å ligge like nær uttalen. Når linne intetkjønnsord forekommer i stedsnavn, er det en vanlig og rimelig antakelse at de forekommer i bestemt form, for det er i tråd med det vanligste mønsteret for stedsnavnlaging ellers i norsk fra tida etter reformasjonen og fram til i dag. For mange bustadnavn er det imidlertid innarbeidet at den stumme t-en ikke skrives, jf. navn som *Kvile*, *Klype* og *Leite* mange steder, der *Kvilet*, *Klypet* og *Leitet* språklig sett ville vært det korrekte. Skrivemåten *Løypet* på bruk 210/8 ser ikke ut til å være representert i lokallitteraturen, og skrivemåtene *Løype* og *Løypet* er omtrent likt representert i offentlig bruk. For dette navnet er det således rom for å komme lokale ønsker i møte, slik Språkrådet også tilrår.

Kartverket gjør nytt vedtak om skrivemåten **Løype** i samsvar med Språkrådets tilråding, jf. innarbeidet skriftradisjon og lokalt ønske.

Garstad (bruk 154/7)

Uttale

Ikke opplyst.

Skriftradisjon

Garstad i skylddelingsforretningen fra 1946, i 1950-matrikkelen og i dagens matrikkel, *Gardstad* i Norge i Norge 1:50 000 fra 1967, 1990, 1995, 2004 og 2011, *Garstad* i økonomisk kartverk fra 1976 og i bokverket Norske gardsbruk fra 1953 og 1996.

Klager og høringssvar

Gausdal skriver følgende i sin klage på vedtaket om *Gardstad*: «Gausdal kommune ønsker skrivemåten *Garstad* fordi dette stemmer best med dagligtale og er brukt i økonomisk kartverk siden 1970-tallet. I Norske gardsbruk 1953 og 1995 er det brukt *Garstad/Garstad*. Etternavnet skrives *Garstad*.»

Stig *Garstad*, grunneier på bruk 154/7, skriver følgende i sin klage:

«I vedtaket står det at skrivemåten *Gardstad* har vært brukt i offentlig bruk i lang tid, men i skriftradisjonen ser vi at også *Garstad* har blitt brukt, bl.a. i matrikkelen og i økonomisk kartverk, fra gammelt av. At *Gardstad* opp gjennom årene har blitt tatt opp som skrivemåte anser jeg som en feil.

Min bestefar, Olav Bakkestuen, kjøpte skog fra Ole Austreng i 1945 og bygde selv opp et bureisningsbruk på denne eiendommen som fikk navnet *Garstad*, se vedlagte skjøte. Videre gir vedlagte skylddelingsforretning fra 1946 en bekreftelse på at den fraskilte delen er gitt bruksnavn *Garstad*.

Iflg lov om stedsnavn kan grunneier, i dette tilfellet Olav Bakkestuen, velge bruksnavn og fastsette skrivemåten av navnet på nyoppretta bruk. I skylddelingsforretningen fra 1946 står det i note 2 om bruksnavn at det ikke må velges et navn som allerede er i bruk som slektsnavn og som ikke hører til de mer utbredte. *Garstad* er derfor lovlydig oppført som bruksnavn da eiendommen ble oppført. I dagens lov står det at grunneier har rett til å fastsette skrivemåten dersom han kan dokumentere at den ønskede skrivemåten har vært i offentlig bruk som bruksnavn. Jeg viser til avsnitt 2 over som viser at både *Gardstad* og *Garstad* har vært bruk i offentlig sammenheng.

Garstad ble i generasjonen etter min bestefar også plukket opp som familienavn og står naturlig nok sterkt for min slekt. Jeg ber om en revurdering av vedtaket om *Gardstad* som skrivemåte og håper at mitt ønske og kommunens tilråding kan vektes tyngre enn Språkrådets tilråding. Som nåværende grunneier har jeg et sterkt ønske om at historisk fakta opprettholdes og at *Garstad* kan beholdes som skrivemåte også for fremtiden.»

Tilråding

I tilrådinga i denne klagesaken skriver Språkrådet følgende:

«Vår tilråding 02.11.2017 var *Gardstad*. Imidlertid er dette et relativt nytt bruk, som fikk navnet *Garstad* da det ble utskilt i 1946. Stedsnavnlovens § 5, 4. ledd sier at eieren selv kan velge navn og fastsette skrivemåten av navnet på et nyopprettet bruk eller et bruk som ikke har et nedarvet navn. På grunnlag av opplysningene i klagesaken mener vi nå at det er grunnlag for å tilrå denne skrivemåten, siden den også er ønsket lokalt.

Tilråding: *Garstad*»

Vurdering

Kartverket gjorde følgende vurdering ved første behandling av denne saken:

Navnet er en sammensetning av ordene gard og stad. I § 1 første ledd i forskrift om stadnamn framgår det at stedsnavn som inneholder allment kjente ord eller navneledd, skal følge gjeldende rettskriving. Etter § 1 første ledd i lov om stadnamn skal skrivemåten ikke skygge for meningsinnholdet i navnet. I pkt. 3.5 i de utfyllende reglene står det følgende: "I område med uttalen tjukk l av gammalnorsk rd skal til vanleg rd nyttast. Til dømes skal uttalen /ska:r/ til vanleg skrivast Skard (rettskrivingsform), ikkje Skar (anna rettskrivingsform) eller Skal (lokal dialektform)". Både lov om stadnamn, forskriften og de utfyllende reglene tilsier altså skrivemåten Gardstad av dette navnet. Skrivemåten er i tillegg i samsvar med normeringspraksis for likelydende navn ellers i Innlandet, jf. Gardstad i Nord-Odal og i Vang kommune. Skrivemåten Gardstad har vært brukt i offentlig bruk i lang tid, og det er dermed ikke grunnlag for å benytte unntaksbestemmelsene i loven.

Gardstad fastsettes som skrivemåte i samsvar med § 1 og 4 i lov om stadnamn, § 1 første ledd i forskrift om stadnamn og pkt. 3.5 i de utfyllende reglene.

Navnet *Gar(d)stad* er relativt nytt ettersom det er fra 1946, men i dag er det likevel gammelt nok til å anses som et nedarvet navn som skal følge stedsnavnlovens alminnelige bestemmelser om fastsettelse av skrivemåten. Leseuttalen av dette navnet vil bli den samme lokalt enten skrivemåten er *Gardstad* eller *Garstad*, og lokal uttale inngår derfor ikke som noe vesentlig moment i vurderinga av denne saken.

Da Kartverket gjorde vedtak om skrivemåten *Gardstad*, var vi imidlertid ikke kjent med at dette var et relativt nylagd navn på et bureisingsbruk. De fleste bruksnavn har vokst fram organisk ut fra en navnetradisjon der appellativisk bruk av ett ord eller en sammensetning av ord gradvis har gått over til å bli et fast navn. Ettersom dette er et nylagd navn gitt av bureiseren i 1946, kan man imidlertid ikke kategorisk hevde at forleddet i dette navnet består av ordet *gard*, som lokalt uttales /ga:l/, selv om det sikkert kan være inspirert av det ordet. Dermed vil det også være litt kunstig å etymologisere navnet tilbake til ordet *gard*, slik man imidlertid har gjort i flere tiår med bruken av *Gardstad* i de fleste kart, og seinest med Kartverkets vedtak om *Garstad*. Vi noterer imidlertid at det er et felles ønske om *Garstad* fra både grunneieren og kommunen, og at dette samsvarer med skrivemåten av det nylagde navnet som ble gitt da eiendommen ble opprettet som bureisingsbruk. Det er dermed godt grunnlag for å følge Språkrådets nye tilråding om *Garstad*.

Kartverket gjør nytt vedtak om skrivemåten **Garstad** i samsvar med Språkrådets tilråding, jf. navneformen som ble valgt i 1946 og lokale ønsker.

Hemtjønnet (tjern)

Uttale

Etterleddet har uttalen /-køŋŋe/, jf. Norske innsjønamn. For forleddet foreligger det ikke opplysninger, men uttalen er trolig /he:mkøŋŋe/ eller /hømmkøŋŋe/.

Skriftradiisjon

Heimtjna i Norge 1:50 000 fra 1952, *Heimtjørna* i Norge 1:50 000 fra 1971, *Heimtjørnet* i Norge 1:50 000 (N50) fra 1990, 1995, 2004 og 2011, *Heimtjernene* i økonomisk kartverk fra 1976.

Klager og høringssvar

Gausdal skriver følgende i sin klage på vedtaket om *Heimtjønnet*: «Gausdal kommune ønsker skrivemåten *Hemtjønnet* fordi dette stemmer best med dagligtale. I økonomisk kartverk er det brukt *Heimtjernene*.»

Tilråding

I tilrådinga i denne klagesaken skriver Språkrådet følgende:

«Vår tilråding 02.11.2017 var *Hemtjønn*, men denne ble endret i brev til Kartverket 22.11.2017: 'Kommentar frå Botolv Helleland: Eg hadde meint at Hem- kunne nyttast ut frå argumentasjonen om regionale former, også Foss understrekar dette momentet, men, forstandig som han er, forstår han at Heim- må kunna godtakast ut frå omsynet til rettskriving. Eg går såleis attende på Him- og kan slutta meg til «normalforma» Heim-. Etterleddet her er tradisjonelt –tjønnet n. og me kan etter regelen om rn > nn tilrå – tjønnet (Heimtjønn) – forresten litt rart at tjønn er godteke, men ikkje Hem-)'.

Kartverket viser til punkt 3.1. i de utfyllende reglene: «I ord der ein har val mellom diftong (*stein, straum*) og monoftong (*sten, strøm*) skal ein som hovudregel følgje dialektuttalen. Der monoftongeringa har gitt eit resultat som ikkje er i samsvar med vanleg rettskriving (*stæn* av *stein*, *strô:m* av *straum*), skal ein følgje rettskrivinga og som hovudregel nytte diftong». Formulering «som hovudregel» åpner for å gjøre unntak, og de utfyllende reglene sier også «Lokale former kan nyttast meir i førsteleddet enn i sisteleddet i samansette namn (t.d. *Stylffjellet*, men *Fillstølen*). Etter normeringstradisjonen er det vanleg å leggje sterkt avvikande dialektformer nær opp til uttalen (t.d. *fjødd* for *fjell*, *kvæv* for *kvelv*, *høy* for *haug*)».

Etter vår mening er ikke «hem» en sterkt avvikende dialektform, men en slags mellomform mellom de normerte skrivemåtene *heim* og *hjem*. Vi mener at det for dette navnet er grunnlag for å tilrå skrivemåten *Hemtjønn* i samsvar med lokal uttale og ønsket fra kommunen.

Tilråding: Hemtjønn

Vurdering

Kartverket gjorde følgende vurdering ved første behandling av denne saken:

«I § 1 første ledd i forskrift om stadnamn går det fram at allment kjente ord og navneledd skal følge gjeldende rettskriving. I 3.1 i de utfyllende reglene står det følgende om monoftongerte former: "Der monoftongeringa har gitt eit resultat som ikkje er i samsvar med vanleg rettskriving (stæn av stein, strô:m av straum), skal ein følgje rettskrivinga og som hovudregel nytte diftong". Ordformen hem er ikke i samsvar med vanlig rettskriving, men ordet heim er et allment kjent ord, og dermed må rettskrivingsformen Heim- videreføres. Det er også i samsvar med andre stedsnavn som inneholder navneleddet -heim- i Gausdal, f.eks. Sjøheim, Vesterheim og Seterheimvegen. Skrivemåten -tjønnet i etterleddet er i samsvar med pkt. 3.6 i de utfyllende reglene: "I område med uttalen nn for rn kan skrivemåten nn nyttast." Heimtjønn fastsettes som skrivemåte i samsvar med § 4 i lov om stadnamn.

Kommunen har rett i at skrivemåten *Hemtjønn* ligger nærmere dagligtalen i Gausdal enn *Heimtjønn*. I første runde av denne saken, vedtok Kartverket likevel *Heim-* ut fra rettskrivinga, en entydig skrifttradisjon for *Heim-*, normeringspraksisen for *Heim-/ -heim-* ellers i stedsnavn i kommunen og den siterte hovedregelen i punkt 3.1 i de utfyllende reglene. Språkrådet har imidlertid rett i at det er rom for å gjøre unntak, særlig i navneledd som står som forledd i stedsnavn, og det kan være rimelig i dette tilfellet, der den lokale dialektformen ligger omtrent midt mellom to rettskrivingsformer, med trekk fra begge to. Vi viser her til § 3 første ledd siste punktum i forskrift om stadnamn: «Lokale dialektformer kan veljast når særlege grunnar talar for det.»

Kartverket gjør nytt vedtak om skrivemåten *Hemtjønn* i samsvar med Språkrådets tilråding, jf. § 4 i lov om stadnamn og § 3 første ledd i forskrift om stadnamn.

Videre saksbehandling – Løype, Garstad og Hemtjønn i Gausdal

Kunngjøring

Kommunen skal sørge for at vedtaket gjøres kjent for de partene i kommunen som har klagerett etter § 12 første ledd i loven, og som ikke er adressater i dette brevet, jf. § 9 i forskrift om stadnamn.

Når vedtaket gjelder skrivemåten av bruksnavn, skal kommunen sende melding om vedtaket direkte til eierne av bruket.

Bruksnavn

Vedtaket om skrivemåten av gardsnavn skal som hovedregel være retningsgivende for skrivemåten av bruksnavn som er identiske med gardsnavnet, eller der gardsnavnet inngår som en del av bruksnavnet. Men etter § 5 tredje ledd i lov om stadnamn har eieren rett til å fastsette en annen skrivemåte av navn på eget bruk enn den som følger av § 4 første ledd i loven. Forutsetningen er at han/hun kan dokumentere at skrivemåten har vært i offentlig bruk som bruksnavn (på offentlig kart, på skilt, i matrikkelen, skjøte e.l.). I så fall må eieren sende krav om det til Kartverket og legge ved slik dokumentasjon. Klageretten for navnet i andre funksjoner, f.eks. gardsnavnet, faller da bort. Kartverket er formelt vedtaksorgan også for skrivemåten av bruksnavn fastsatt av eieren.

Bruk av vedtatte skrivemåter

Vi vil minne om reglene i stedsnavnloven om plikt til å bruke vedtatte skrivemåter, jf. § 11, spesielt første setning, som har denne ordlyden: «Når skrivemåten av eit stadnamn er fastsett etter denne lova og ført inn i stadnamnregisteret, skal han brukast av eige tiltak av dei som er nemnde i § 1 tredje ledd.» Det vil si organer for stat, fylkeskommune og kommune samt selskaper som det offentlige eier fullt ut.

Vi presiserer at lov om stadnamn regulerer *offentlig* bruk av stedsnavn. Privatpersoner og bedrifter som ikke er heleide av det offentlige, er derfor ikke pålagt å følge vedtatte skrivemåter.

Når det samme navnet er brukt om ulike navneobjekter på samme sted, skal skrivemåten i primærfunksjonen som hovedregel være retningsgivende for skrivemåten i de andre funksjonene. Dersom dette vedtaket blir stående uten at det blir påklagd, legger vi derfor til grunn at kommunen vedtar samme skrivemåten i ev. adressenavn og adressetilleggsnavn der navnet blir brukt.

Når det er gjort vedtak om adressenavn, adressetilleggsnavn og kretsnavn (grunn-, valg-, skolekrets og kirkesokn), skal den vedtatte skrivemåten legges inn i matrikkelen, og adressenavn i SSR vil bli oppdatert fra matrikkelen. Vedtak om adressenavn skal fortsatt sendes til bl.a. Kartverket, jf. § 9 fjerde ledd i forskrift om stadnamn.

Kartverket fører den vedtatte skrivemåten av bruksnavn i SSR, og skrivemåten hentes inn i matrikkelen derifra.

Klage

Vedtaket om skrivemåten kan etter § 12 i lov om stadnamn påklages av dem som etter § 6 bokstav a til c har rett til å ta opp saker om skrivemåten av stedsnavn. Klagefristen er tre uker fra meldingen om vedtaket er kommet fram til mottakeren, jf. § 9 i forskrift om stadnamn. Dersom meldingen skjer med offentlig kunngjøring, starter klagefristen fra den dagen vedtaket blir kunngjort første gang. De som har klagerett, har rett til å se saksdokumentene, som er arkivert hos vedtaksorganet. Det er anledning til å søke om utsatt iverksetting av vedtaket til klagefristen er ute eller klagen er avgjort.

En eventuell klage skal sendes til Kartverket med kopi til kommunen. Klagen skal grunngis, og grunngivingen må behandle alle navn eller navneledd klagen gjelder.

Dersom vedtaket påklages, sender Kartverket saken videre til Klagenemnda for stedsnavnsaker for endelig avgjørelse.

Videre saksbehandling – Bergom mfl. der opprinnelig vedtak opprettholdes

I sakene der Kartverket opprettholder opprinnelig vedtak, er vedtaket å anse som midlertidig fram til Klagenemnda for stedsnavnsaker har behandlet saken. **I disse sakene må alle involverte kommuner avvente behandlingen i klagenemnda, og deretter kunngjøre klagenemndas vedtak når det er mottatt.** Retningslinjene vi har beskrevet for *Løype*, *Garstad* og *Hemtjønnen* ovenfor, må også følges av kommunene for de øvrige navna når de mottar vedtaket fra klagenemnda, men for vedtak fattet av klagenemnda er det ikke klagerett.

I tillegg til primærnavna som står opplistet øverst i dette brevet, ber vi klagenemnda ta stilling til skrivemåten av alle navna som er avledet av disse navna, og som står i den vedlagte navnelista, inkludert adresse-, bru- og hyttefeltnavn der kommunene er vedtaksorgan, slik at det blir avklaring for alle navn som påvirkes av denne saken, jf. § 8 femte ledd i forskrift om stadnamn.

Med vennlig hilsen

Helge Dønvold
seksjonssjef

Erlend Trones
stedsnavnansvarlig

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Lenker: [Lov om stadnamn](#)
[Forskrift om stadnamn](#)
[Utfyllande reglar om skrivemåten av norske stadnamn](#)

Kopi SPRÅKRÅDET
NORD-FRON KOMMUNE
SØR-FRON KOMMUNE
NORDRE LAND KOMMUNE
GAUSDAL KOMMUNE
LILLEHAMMER KOMMUNE
STATENS VEGVESEN
INNLANDET FYLKESKOMMUNE

Vedlegg:

- Navneliste til vedtak i klagesak 2021-397/469 – Gausdal kommune
- Tilråding i klagesak 2021/397-469 – Fåråstad/Forrestad og MannstadManstad mfl. – Gausdal kommune
- Høringssvar fra Lillehammer kommune i klagesak 2021/397-469 – Skjellbreida mfl. - Gausdal kommune
- Høringssvar fra Nordre Land i klagesak 2021/397-469 – Mannstad/Manstad – Gausdal kommune
- Høringssvar i klagesak 2021/397-469 – Surnflødt/Surnfløt/Surnflot – Gausdal kommune

- Høringssvar i klagesak 2021/397-469 – Stuen/Svensrudstuen/Svendsrudstuen/Svendsrudstua – Gausdal kommune
- Høringssvar i klagesak 2021/397-469 – Mannstad/Manstad – Gausdal kommune
- Vedlegg 1 - Skrivlien/Midtlie - skjøte fra 1808.pdf
- Vedlegg 2 - Skrivlien/Midtlie - skjøte fra 1883.pdf
- Vedlegg 3 - Skrivlien/Midtlie - skjøte fra 1920.pdf
- Vedlegg 4 - Skrivlien/Midtlie - skjøte fra 1945.pdf
- Vedlegg 5 - Skrivlien/Midtlie - bilde fra boka Norske gardbok, 1953.pdf
- Vedlegg 6 - Skrivlien/Midtlie - bilde fra boka Norske gardsbok, 1996.pdf
- Vedlegg 7 - Skrivlien/Midtlie - bilde fra boka Nordfjellet 2004.pdf
- Høringssvar i klagesak 2021/397-469 – Skrivlien/Midtlie – Gausdal kommune
- Oversending av høringssvar i klagesak 2021/397-469 – Fåråstad/Forrestad og Mannstad/Manstad mfl. – Gausdal kommune
- Høringssvar i klagesak 2021/397-469 – Mannstad/Manstad – Gausdal kommune
- Navneliste til oppstart av klagesak 2021/397-469 - Gausdal kommune
- Oppstart av klagesak 2021/397-469 - opprinnelig navnesak 2017/14 - Fåråstad/Forrestad mfl. og 2017/491 - Mannstad, Krokhornpipa og Kyrkjerud - Gausdal kommune
- Klage fra kommunen på vedtak i navnesak 2017/491 – Manstad, Krokhornpipa og Kirkerud – Gausdal kommune
- Klage fra kommunen på vedtak i navnesak 2017/14 – Fåråstad/Forrestad mfl. – Gausdal kommune
- Kart rausjøen.jpg
- Klage på vedtak i navnesak 2017/14 - Raa, Rausjøen mfl. - Guro K. og Olav E. Olsen - Gausdal kommune
- Klage i navnesak Raa, Rausjøen mfl. i 3441 Gausdal - Arne Medby og Karl Kleva.pdf
- Skylddelingsforretning 1945 Garstad.pdf
- Skjøte 1947 Garstad.pdf
- Klage på vedtak i navnesak 2017/14 – Gardstad/Garstad – Gausdal kommune
- Klage på vedtak i navnesak 2017/14 – Skrivlia/Skrivlien – Gausdal kommune
- Navneliste til vedtak i navnesak 2017-491 Gausdal kommune
- Vedtak i navnesak 2017/491 – Mannstad, Krokhornpipa og Kyrkjerud – Gausdal kommune
- Navneliste til vedtak i navnesak 2017-14 Gausdal kommune
- Vedtak i navnesak 2017/14 – Fåråstad/Forrestad mfl. – Gausdal kommune
- Tilråding i navnesak 2017/491 – Manstad/Mannstad, Krokhornpipa/Krokhøynnpipa og Kirkerud/Kyrkjerud/Kjørkjerud – Gausdal kommune
- Høringssvar i navnesak 2017/491 – Manstad, Krokhornpipa og Kirkerud i Gausdal kommune
- Oppstart av navnesak 2017/491 – Manstad, Krokhornpipa og Kirkerud i Gausdal kommune
- Navnesak 2017/14 i Gausdal kommune - Høringssvar frå Sør-Fron
- Navnesak 2017/14 - Fåråstad - Forrestad m.fl. - Høringsuttalelse fra Lillehammer kommune
- Høringssvar i navnesak 2017/14 Fåråstad/Forrestad m.fl. - Gausdal kommune
- Oppstart av navnesak 2017-14 - Fåråstad-Forrestad m.fl.docx
- Opptaking av navnesak - Manstad Krokhøynnpipa og Kjørkjerudmoen - Gausdal kommune
- Gausdal kommune – navnesak Espedalen, Finntjernet mfl. – opptaking av navnesak.pdf
- Gausdal kommune – navnesak Skjel(l)brei(d)- mfl. – opptaking av navnesak.pdf